

**VEJLEDNING I ANBRINGELSE
AF BØRN OG UNGE
MED ETNISK MINORITETS
BAGGRUND
I FAMILIEPLEJE**

METTE LARSEN

Inspiration fra tidligere vejledning

Afsnittene om kommunikation gennem tolk, interkulturel kommunikation, fagtermers betydning, inddragelse af borgere med begrænset kendskab til dansk sprog og lovgivning, samt tvivl om forskelsbehandling er stærkt inspirerede af tilsvarende afsnit i ”Vejledning til medarbejdere inden for handicapområdet. Råd og anbefalinger til mødet med borgere med etnisk minoritetsbaggrund”, Maia Feldman og Mette Larsen 2006.

Følgende har illustreret:

Mette Dreyer, side 14 (Bragt første gang i Politiken)

Annette Carlsen, alle øvrige.

Kolofon:

Vejledningen er udarbejdet af:

Mette Larsen

Center for Familiepleje/Videnscenter for Familiepleje

Socialforvaltningen, Københavns Kommune.

Layout & produktion: Try**KK**eriet

Indholdsfortegnelse

Forord	5
Forfatterens introduktion til vejledningen	6
12 Gode råd til arbejdet med at anbringe børn og unge med etnisk minoritetsbaggrund i familiepleje:	7
I. Emner af generel relevans for anbringelse af børn og unge med etnisk minoritetsbaggrund	9
Det retlige grundlag for anbringelse af børn og unge med etnisk minoritetsbaggrund	9
”Borgere med etnisk minoritetsbaggrund” og sprogbrug	10
Kulturs betydning i mødet	14
Interkulturel kommunikation	16
<i>Forståelser i dialogen med forældre</i>	17
Kommunikation gennem tolk	19
Tvivel om forskelsbehandling	21
<i>Beskyldninger om racisme</i>	21
Uledsagede flygtningebørn	23
2. Udarbejdelse af børnefaglig undersøgelse (§ 50) og handleplan ved anbringelse	24
Børnefaglig undersøgelse (§ 50)	24
<i>Inddragelse af borgere med begrænset kendskab til dansk sprog og lovgivning</i>	25
<i>Fagtermers betydning og forældres kendskab til termen ”anbringelse”</i>	25
<i>Børn, unge og forældres opfattelse af den børnefaglige undersøgelse (§ 50)</i>	26
<i>Vurdering af omsorgssvigt</i>	27
<i>Udfyldelse af skema til børnefaglig undersøgelse (§ 50)</i>	28
Handleplan ved anbringelse	28
<i>Undersøgelse af mulighederne for netværksanbringelse / udpegning af støtteperson</i>	29
<i>Afdækning af minoritetsforældres ønsker til en kommende plejefamilie</i>	29
<i>Valg af anbringelsessted og betydningen af rollemodeller</i>	30
<i>Udfyldelse af skema til handleplan ved anbringelse</i>	30
<i>Udfyldelse af visitationsskema</i>	31

3. Godkendelse og uddannelse af plejefamilier til børn og unge med etnisk minoritetsbaggrund	32
Godkendelse af plejefamilier	32
Plejefamilier til børn/unge med etnisk minoritetsbaggrund	33
<i>Vurdering og godkendelse af plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund</i>	35
<i>Risiko for et for stort fokus på plejefamiliens kultur og baggrund</i>	35
<i>Forståelser og forventninger om forskelle</i>	36
<i>Indlevelse og identifikation</i>	37
<i>Uklare forventninger til, hvad en forundersøgelse er for en type situation</i>	39
<i>Udfordringer ved at blive en "offentlig" familie</i>	39
Opkvalificering af plejefamilier til børn med etnisk minoritetsbaggrund	40
4. Når plejebarnet er flyttet ind	41
Tilsyn med plejebarnet og råd, vejledning og supervision af plejefamilier	41
Opmærksomhedspunkter når plejebarnet har etnisk minoritetsbaggrund	42
5. Referencer	45

Forord

Kære medarbejder i Socialforvaltningen

Anbringelser af børn med etnisk minoritetsbaggrund er et ømtåleligt område. Det ser man blandt andet i, at Socialforvaltningen skiftevis oplever at blive beskyldt for at have berøringsangst og for at anbringe børn og unge med etnisk minoritetsbaggrund for ofte.

Det skyldes, at der findes mange dilemmaer, når et barn med etnisk minoritetsbaggrund skal anbringes. Barnet skal ikke låses fast i stereotyper ud fra sin kultur, men på den anden side har barnets baggrund betydning for den professionelle vurdering.

Nærværende vejledning i anbringelse af børn og unge med etnisk minoritetsbaggrund i familiepleje viser vejen til, hvordan man forholder sig til de svære spørgsmål. Vejledningen er nyskabende indenfor sit felt, fordi den bygger på en kombination af aktionsforskning i Københavns Kommune, den nyeste forskning og lovgivning indenfor området samt relevante kommunale politikker og strategier på børne- og integrationsområdet.

Beskæftigelses- og Integrationsudvalget har netop vedtaget en ny integrationspolitik for 2011-2014, hvor alle forvaltninger har bidraget med mål og initiativer. Et af Socialforvaltningens mål er, at vi vil styrke medarbejdernes viden om interkulturel kommunikation og forbedre vores vurderingsgrundlag i sager, hvor borgeren har etnisk minoritetsbaggrund – bl.a. for at sikre ligebehandling og effektiv sagsbehandling. Det kan denne vejledning bidrage til.

Jeg håber, at I vil tage godt imod vejledningen og bruge den i jeres daglige arbejde med at anbringe børn og unge med etnisk minoritetsbaggrund i familiepleje. Følges vejledningen, kan I være sikre på at efterleve international og national lovgivning på området samt relevante politikker og strategier vedtaget i Københavns Kommune, alt sammen til gavn for de udsatte børn og familier med etnisk minoritetsbaggrund.

Rigtig god fornøjelse med læsning og brug!

Mikkel Warming
Socialborgmester

Forfatterens introduktion til vejledningen

Formålet med denne vejledning er at give redskaber til arbejdet med at anbringe børn og unge med etnisk minoritetsbaggrund i familiepleje, der kan styrke kvaliteten med barnets bedste i centrum.

Vejledningen er udarbejdet på baggrund af min erfaring med at rekruttere plejefamilier og matche børn med familier, kombineret med forskningserfaring fra en kvalitativ undersøgelse af anbringelse af børn og unge med etnisk minoritetsbaggrund i familiepleje i Københavns Kommune (Larsen 2009). Men også kurser, temadage og konferencer for medarbejdere og plejeforældre om emnet har givet materiale til vejledningen. Vejledningen er altså baseret på den virkelighed, medarbejdere i socialforvaltningen kender til, og den skulle derfor gerne opleves som relevant, genkendelig og praksisnær.

Målgruppen er først og fremmest medarbejdere, der er involverede i at anbringe og føre tilsyn med børn og unge med etnisk minoritetsbaggrund i familiepleje, samt medarbejdere, der rekrutterer, godkender og uddanner plejefamilier. Men også plejeforældre og andre indenfor området vil kunne hente hjælp og inspiration i vejledningen.

Læsevejledning

Vejledningen er opdelt i 4 dele, der henvender sig til forskellige medarbejdere. Den er tænkt som et opslagsværk, og det er altså ikke hensigten at den skal læses fra a til z.

Vejledningens 1.del henvender sig til alle medarbejdere og belyser en række emner, der er generelt relevante for arbejdet med at anbringe børn og unge med etnisk minoritetsbaggrund udenfor hjemmet. Eksempelvis det

retlige grundlag, betydningen af kultur og sprogbrug i mødet, brug af tolk, samt særlige problematikker i forhold til uledsagede flygtningebørn. Del 2 er primært tiltænkt medarbejdere fra børnefamilieenhederne og indeholder forhold af relevans for udarbejdelse af den børnefaglige undersøgelse (§ 50) og handleplan ved anbringelse. Del 3 henvender sig til medarbejdere, der vurderer, godkender og uddanner plejefamilier, og har fokus på hvilke kompetencer en plejefamilie skal besidde, for at kunne modtage et barn med etnisk minoritetsbaggrund, samt på barrierer og udfordringer i vurderingen af plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund. Afslutningsvis beskrives i del 4 nogle forhold man med fordel kan være opmærksom på, når man skal føre tilsyn med børn/unge med etnisk minoritetsbaggrund i plejefamilier, eller rådgive, vejlede eller supervisere plejefamilier.

Tak

En række personer er kommet med forslag til vejledningens indhold, og har læst og kommenteret hele eller dele af vejledningen. Tak til følgegruppen: Marianne Skytte, Christina Breinholt Schou, Maia Feldman, Lone Lindbland, Susanne Kabel, Helle Dalgaard og Lene Christiansen for værdifulde input og gode diskussioner. Tak også til Christina Elle, Gitte Madsen, Frederik Carlsson, Sissa Öhrström, Dorte Søndergaard og Grete Daa Svarer, samt kollegaer fra Center for Familiepleje og Videnscenter for Familiepleje.

Venlig hilsen

Mette Larsen, antropolog og leder af Videnscenter for Familiepleje

12 Gode råd til arbejdet med at anbringe børn og unge med etnisk minoritetsbaggrund i familiepleje:

- **Et barn, der anbringes uden for hjemmet, har ifølge serviceloven (per 1. januar 2011) ret til at "skabe og bevare nære relationer til forældre og netværk, herunder søskende, bedsteforældre, øvrige familiemedlemmer, venner m.v. under anbringelsen".** Kommunen må derfor sikre, at det anbragte barn/den unge udvikler eller vedligeholder sit modersmål, hvis dette er afgørende for, at barnet/den unge kan skabe eller bevare nære relationer til forældre og øvrigt netværk.

- **Jævnfør børnekonventionen skal staten i forbindelse med anbringelse af et barn udenfor hjemmet "ved overvejelse af mulige løsninger tage tilbørligt hensyn til ønskeligheden af sammenhæng i et barns opvækst og til barnets etniske, religiøse, kulturelle og sproglige baggrund".** Kommunen må derfor i forbindelse med valg af plejefamilie tage hensyn til barnets etniske, religiøse, kulturelle og sproglige baggrund – f.eks. ved at anbringe barnet i en plejefamilie med samme baggrund som barnet eller den unge, eller ved at søge for, at der i anbringelsesstedets nærmiljø er mulighed for, at barnet eller den unge kan modtage modersmålsundervisning, dyrke sin religion og/eller have kontakt til sit oprindelige etniske miljø.

- **Forsøg så vidt muligt at anbringe børn og unge med etnisk minoritetsbaggrund i miljøer, hvor der findes andre personer med etnisk minoritetsbaggrund og gerne velfungerende personer med samme baggrund som forældrene, som kan fungere som positive rollemodeller.** Det vil desuden være at foretrække, hvis der også i

barnets/den unges skole/klasse eller by findes andre børn/unge med etnisk minoritetsbaggrund. Dette kan være vigtigt for barnet/den unge, også selv om barnet/den unge måske ikke umiddelbart selv giver udtryk for det.

- **Stil tolk til rådighed, når det er nødvendigt for, at forældre kan deltage aktivt i deres barns sag.** Kommunen har ifølge Forvaltningsloven pligt til at kunne forstå en borgers henvendelse og til at sørge for, at borgeren kan forstå de tilbud, der stilles til rådighed. Dette gælder også i forhold til forældres kommunikation med plejeforældre. Vær desuden opmærksom på forældre i blandede ægteskaber, hvor den ene er etnisk dansk. Den forælder, der måske ikke taler flydende dansk, risikerer at blive koblet af.

- **Undersøg og afdæk i hver enkelt sag forældrenes og barnet/den unges ønsker og forventninger til en kommende plejefamilie.** Spørg dem, hvad der er en god familie for dem, og om de har særlige præferencer i forhold til plejefamiliens tro, sproglige kompetencer, baggrund og etnicitet? Måske kan ikke alle ønsker imødekommes, men det er alligevel af central betydning, at forældre og børn oplever, at der lyttes til deres ønsker, og at de har indtryk af, at medarbejdere bestræber sig på at opfylde disse.

- **Godkend aldrig en plejefamilie, som tilkendegiver at have negative holdninger overfor personer med etnisk minoritetsbaggrund, til et plejebarn med etnisk minoritetsbaggrund.** Familien skal have en anerkendende holdning til personer med andre etniske, kulturelle, sociale, sproglige og religiøse baggrunde end deres egen, ligesom den skal kun-

ne anerkende og respektere forældre med en anden trosretning.

- **Husk at plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund først og fremmest er plejefamilier, og dernæst, i anden række, har en etnisk minoritetsbaggrund.** Sørg for i godkendelsesprocessen at bevare fokus på det centrale i vurderingen, nemlig deres omsorgskompetencer, tilknytningsevne, rummelighed, samarbejdsevner mm., snarere end deres etnicitet og baggrund.

- **Mind plejefamilier om, at børn/unge med etnisk minoritetsbaggrund først og fremmest er børn/unge – og at deres ønsker og behov på en lang række områder ikke adskiller sig fra andre anbragte børn/unges.** Det vil være forskelligt fra det ene barn/ung til den anden, hvor meget den minoritetsetniske baggrund fylder. Plejefamilier skal kunne rumme, at plejebarnet både kan have en minoritetsetnisk identitet og en identitet som dansker, og ikke fastholde barnet/den unge i entydige identiteter. Det gælder også for plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund – det er ikke deres opgave at fastholde et barn/ung med etnisk minoritetsbaggrund i en entydig minoritetsidentitet.

- **Tal med plejefamilier om, at de skal undgå at sætte etnicitet på normer, værdier og livsstile** – det er eksempelvis ikke en ”dansk” værdi at stå op om morgenen eller at sidde pænt ved bordet. Mange børn og unge med etnisk minoritetsbaggrund vil opleve det ubehageligt, belærende og ekskluderende at få at vide, ”hvordan vi gør i Danmark” – de føler sig jo ofte også selv som ”danske”.

- **Vær ekstra opmærksom på dine egne forforståelser i forhold til borgere med etnisk minoritetsbaggrund.** Acceptér, at det er sandsynligt, at din vurdering af borgeren vil være påvirket af stereotype forestillinger, f.eks. forestillinger om muslimske kvinders undertrykkelse eller om en særlig grad af skam over at ens barn skal anbringes. Spørg borgeren selv, lyt og vær parat til at revidere forkerte forudantagelser. Når du har spurgt, er det afgørende at du *lytter* – så åbent som det er muligt. Mind dig selv om, at du skal have ny viden fra netop denne person. Vær opmærksom på at vi ofte ser og hører det vi forventer, men ikke altid det den anden person ønsker at formidle.

- **Husk at kultur ikke er en medfødt ”bagage”, noget som især ’de andre’ har, og som er styrende for deres adfærd, handlinger og udsagn.** Det er mennesker, ikke kultur, der handler, og man kan aldrig forklare menneskers handlinger alene med henvisning til deres kulturelle baggrund. Spørg derfor altid ind til den enkelte, individuelle borgers motiver og handlinger, snarere end at tage udgangspunkt i en formodet kulturel ”bagage”.

- **Bestræb dig på at møde hver enkelt borger med etnisk minoritetsbaggrund som et unikt individ, snarere end at se vedkommende som repræsentant for en homogen gruppe af ”etniske minoriteter”.** Personer med etnisk minoritetsbaggrund er først og fremmest *individer* – og har dernæst, i anden række, en etnisk minoritetsbaggrund. Undgå ekskluderende sprogbrug. Man kan godt være og føle sig som ”danske”, selv om man er født i et andet land, har en anden hudfarve eller taler med accent.

I. Emner af generel relevans for anbringelse af børn og unge med etnisk minoritetsbaggrund

Dette afsnit henvender sig til alle medarbejdere, der er involverede i at anbringe børn og unge med etnisk minoritetsbaggrund i familiepleje – de, der udarbejder den børnefaglige undersøgelse (§ 50) og handleplan, de, der godkender og uddanner plejefamilier, og de, der fører tilsyn.

I afsnittet beskrives indledningsvist det retlige grundlag for anbringelse af børn og unge med etnisk minoritetsbaggrund. Dernæst følger afsnit om betydningen af kultur og sprogbrug i mødet med borgere med etnisk minoritetsbaggrund, brug af tolk, samt forslag til hvordan man kan modvirke borgeres eventuelle oplevelser af forskelsbehandling og diskrimination. Afslutningsvis følger et afsnit om uledsagede flygtningebørn.

DET RETLIGE GRUNDLAG FOR ANBRINGELSE AF BØRN OG UNGE MED ETNISK MINORITETS-BAGGRUND

I Danmark udstikkes de retlige rammer for anbringelse af børn og unge udenfor hjemmet først og fremmest af lov om social service (herefter serviceloven)'s § 52, stk.3, nr. 8 ((Bekendtgørelse nr. 941 af 01/10/2009 af lov om social service), per 1/1 2011 § 52, stk. 3 nr. 7). I Serviceloven nævnes ikke direkte, at myndighederne ved anbringelse af børn og unge skal tage hensyn til deres etniske, religiøse, sproglige og kulturelle baggrund. Det gør imidlertid FN's Konvention om Barnets Rettigheder (i daglig tale "Børnekonventionen"). Børnekonventionen, der blev udarbejdet i 1989, er på

mange måder grundlaget for den danske lovgivning om hjælp til børn, unge og deres familier. I 1991 ratificerede Folketinget konventionen, hvilket betyder, at Danmark har en forpligtelse til at opretholde en retstilstand, der understøtter principperne i børnekonventionen. I praksis indebærer dette bl.a., at medarbejdere i den offentlige administration skal være opmærksomme på at overholde børnekonventionen, når de behandler og afgør sager og udformer administrative forskrifter.

FN'S KONVENTION OM BARNETS RETTIGHEDER

Artikler af relevans for anbringelse af børn med etnisk minoritetsbaggrund:

Af artikel 9 stk. 1 fremgår det, at et barn ikke må skilles fra sine forældre mod sin vilje, og af artiklens stk. 3 fremgår det, at et barn, der er adskilt fra dets ene eller begge forældre, har ret til at opretholde regelmæssig personlig forbindelse med forældrene: "Deltagerstaterne skal respektere retten for et barn, der er adskilt fra den ene eller begge forældre, til at opretholde regelmæssig personlig forbindelse og direkte kontakt med begge forældre, undtagen hvis dette strider mod barnets tarv" (Jurainformations Lovbøger 2010:394).

Af artikel 20, stk. 3 fremgår bl.a., at staten i forbindelse med adoption eller anbringelse af et barn udenfor hjemmet ved overvejelse af mulige løsninger skal tage "tilbørligt hensyn til ønskeligheden af sammenhæng i et barns opvækst og til barnets etniske, religiøse, kulturelle og sproglige baggrund" (ibid.:395).

Endelig nævnes i artikel 30 at børn, der tilhører et etnisk, religiøst eller sprogligt mindretal, ikke må "nægtes retten til i fællesskab med andre medlemmer af sin gruppe at udøve sin egen kultur, at bekende sig til og udøve sin egen religion eller bruge sit eget sprog" (ibid.:397).

Serviceoven omtaler ikke specifikt børn med etnisk minoritetsbaggrund. En ny paragraf, der med Barnets Reform træder i kraft per 1. januar 2011, vægter imidlertid betydningen af børns nære relationer med forældre og netværk, på linje med børnekonventionens artikel 9 stk. 3:

"Barnet eller den unge har ret til samvær og kontakt med forældre og netværk, herunder søskende, bedsteforældre, øvrige familiemedlemmer, venner m.v. under anbringelsen udenfor hjemmet. Kommunalbestyrelsen skal under anbringelsen sørge for, at forbindelsen mellem barnet eller den unge og forældrene og netværket holdes ved lige. Ved tilrettelæggelse af samværet, skal der lægges vægt på, at barnet eller den unge også på længere sigt har mulighed for at skabe og bevare nære relationer til forældre og netværket" (§ 71, stk. 1, 1. og 2. pkt., Folketinget 2010).

Hvad betyder børnekonventionen og barnets reform for kommunens praksis?

- Ved anbringelse af børn med etnisk minoritetsbaggrund må kommunen dels sikre, at barnet/den unge udvikler eller vedligeholder sit modersmål, hvis dette er afgørende for, at barnet/den unge kan bevare direkte personlig kontakt med forældrene og netværket. Dels i forbindelse med valg af plejefamilie tage hensyn til barnets etniske, religiøse, kulturelle og sproglige baggrund. Endelig sørge for, at barnet under anbringelsen bevarer kontakt med forældre, slægt, netværk og/eller andre personer med samme etniske og kulturelle baggrund som forældrene under anbringelsen.

Hvad kommunen bør gøre for at leve op til principperne i børnekonventionen fremgår også af Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres forældre:

Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres forældre

”Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres forældre” er Socialministeriets vejledning til kommuner

og andre om hvordan serviceloven, ifølge ministeriet, bør fortolkes. Vejledningstekstens punkt 278 lægger sig tæt op ad børnekonventionen. Den giver konkrete anvisninger på, hvad man som medarbejder bør tage højde for i praksis ved anbringelse af børn og unge med etnisk minoritetsbaggrund (se også Servicestyrelsen 2007:64).

I vejledning nr. 99 af 5. december 2006 fremhæves i punkt 278, under overskriften ”Børn af anden etnisk oprindelse end dansk”, følgende:

Tilhører barnet eller den unge en etnisk minoritet, må kommunen ved udarbejdelse af handleplanen tage det nødvendige hensyn til de særlige forhold, som barnets eller den unges etniske, religiøse, kulturelle eller sproglige baggrund kan udgøre ved en anbringelse udenfor hjemmet. Det kan bl.a. være relevant i forhold til valg af personlig rådgiver eller kontaktperson.

Særligt må der lægges vægt på hensynet til, at der skabes sammenhæng i barnets eller den unges opvækst. I nogle tilfælde vil det være hensigtsmæssigt at vælge et anbringelsessted, hvor der er personer med samme baggrund som barnet eller den unge. Andre gange kan det være hensigtsmæssigt at lægge vægt på, om der i anbringelsesstedets nærmiljø er mulighed for, at barnet eller den unge fx kan modtage sprogundervisning, dyrke sin religion eller have kontakt til sit oprindelige etniske miljø.

Sådanne overvejelser bør foretages i samarbejde med forældrene, da der kan være kulturelle forskelle internt i et etnisk miljø og forskelle mellem de enkelte familiers indstilling til disse spørgsmål, som der skal tages højde for (Socialministeriet 2006:98).

Hvad angår valg af anbringelsessted til børn og unge med etnisk minoritetsbaggrund, fremgår af punkt 459 bl.a. følgende:

”Ved valg af anbringelsessted til børn og unge fra etniske minoriteter må kommunen tage tilbørligt hensyn til de særlige forhold, som barnets eller den unges etniske, religiøse, kulturelle og sproglige baggrund giver anledning til. Der må særligt lægges vægt på hensynet til, at der skabes sammenhæng i barnets eller den unges opvækst” (ibid.:181).

Nærværende vejledning uddyber de hensyn man som medarbejder kan tage for at sikre, at man lever op til anvisningerne i Børnekonventionen og serviceloven af hensyn til børn/unge og deres familiers bedste.

”BORGERE MED ETNISK MINORITETSBagGRUND” OG SPROGBRUG

I denne vejledning anvendes betegnelsen ”børn/unge/forældre med etnisk minoritetsbaggrund” frem for betegnelser som f.eks. ”etniske børn/unge/forældre”, ”etniske minoriteter”, ”indvandrere” eller ”nydanskere”. Dette er ikke tilfældigt. Hensigten med betegnelsen er at understrege, at der først og fremmest er tale om *børn/unge/forældre*, og i anden række, at de har en etnisk minoritetsbaggrund.

Børn, unge og forældre med etnisk minoritetsbaggrund udgør ikke nogen homogen gruppe. Der er tale om vidt forskellige mennesker, der har opholdt sig i Danmark i kortere eller længere tid, har flygtninge eller indvandrerbaggrund, kommer fra forskellige lande og har forskellige etniske, sproglige, religiøse, kulturelle og sociale baggrunde. Nogle taler flydende dansk, har et godt kendskab til dansk system og lovgivning og er, hvad man kunne kalde ”fuldt integrerede”. Andre har et mere begrænset kendskab til dansk sprog, system og lovgivning.

Hvilken betydning identiteten som minoritet har for den enkelte person, vil være forskellig og afhængig af den konkrete situation. For nogle fylder den meget, og de ønsker måske at blive anerkendt og respekteret for det. For andre fylder den mindre, og de ønsker måske først og fremmest at blive set som ”danske”. Mange udvikler over tid også en identitet som tilhørende majoriteten – de kan altså være og føle sig som både ”etnisk danske” og ”minoritetsetniske”, afhængigt af den konkrete situation.

Identiteten som ”dansker” kan være vigtig, og derfor kan det opleves sårende at blive udsat for ”ekskluderende sprogbrug”, f.eks. at blive omtalt som en ”etnisk

minoritet” eller at få at vide, at man ikke er ”dansk”, fordi man er mørk i huden eller taler med accent. Ekskluderende sprogbrug kan ses som et eksempel på det, der også omtales som ”strukturel diskrimination”. Strukturel diskrimination er diskrimination, der er indlejret i sociale, institutionelle og kulturelle strukturer og systemer. Det betyder, at sprogbruget og opfattelserne ikke er bevidste; de er vaner, måder vi har lært at tale om og opfatte verden på. Derfor er det vigtigt, at vi lærer at opfange dem, så vi ikke kommer til at diskriminere, når det ikke er det, der er hensigten.

På næste side gives et eksempel på en plejemor, der sandsynligvis ikke er bevidst om sit sprogbrug, og derfor kommer til at diskriminere sit plejebarn:

Eksempel på sprogbrug, der fastlåser et plejebarn i sin minoritetsetniske identitet:

Therese er et 18-årigt plejebarn, hvis mor har oprindelse i Vietnam, faren er etnisk dansk. Hun boede i Vietnam til hun var fem år gammel og kom derefter til Danmark, hvor hun boede alene sammen med sin mor, til hun som 16-årig blev anbragt i en etnisk dansk plejefamilie. Therese har altså boet det meste af sit liv i Danmark, har en etnisk dansk far, taler flydende dansk, bor i en etnisk dansk plejefamilie, og er på mange måder det, man kunne kalde "fuldt integreret". Alligevel fortæller hun:

"Jeg oplever nogen gange, at min plejemor siger: "Jeg ved ikke, hvordan I gør i Vietnam, men sådan gør man ikke i Danmark", og det bliver jeg så vred over, og jeg har sagt, at det skal hun bare ikke sige mere, for jeg bliver så vred over det."

Med plejemorens bemærkning fastholdes Therese i, at hun er "vietnamesisk", og at hun ikke medregnes i det danske fællesskab ("man"), som hun ønsker at være en del af.

Hvad kan man gøre for at undgå, at personer med etnisk minoritetsbaggrund føler sig negativt kategoriseret, ekskluderet eller fastholdt i entydige identiteter?

- **Bestræb dig på at møde hver enkelt borger med etnisk minoritetsbaggrund som et unikt individ, snarere end at se vedkommende som repræsentant for en homogen gruppe af "etniske minoriteter".** Personer med etnisk minoritetsbaggrund er først og fremmest *individer* – og dernæst, i anden række, har de en etnisk minoritetsbaggrund.
- **Undgå ekskluderende sprogbrug.** Man kan godt være og føle sig som "dansker", selv om man er født i et andet land, har en anden hudfarve eller taler med accent.

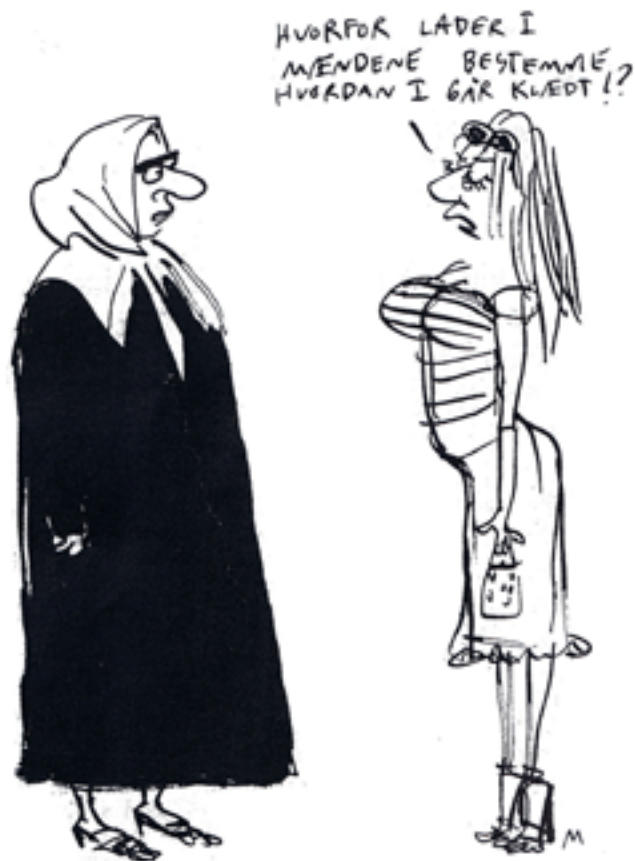
KULTURS BETYDNING I MØDET

I møder med børn, unge og forældre med en anden etnisk baggrund end medarbejderen, har vi ofte tendens til at tro, at det kun er *minoritetsborgerens* kultur og baggrund, der har betydning. Det gælder naturligvis for alle, også etniske danskere, at den kulturelle og etniske baggrund har betydning. Har man selv etnisk majoritetsbaggrund, kan det imidlertid være svært at få øje på, at man også selv har en kulturel baggrund og er påvirket af kulturelle værdier og normer på lige fod med borgeren.

I medierne og den offentlige debat anvendes ofte et forældet og "essentialistisk kulturbegreb", der fremstiller kultur som en slags "essens" eller "medfødt bagage", noget som især "de andre" er i besiddelse af, fordi de er født et bestemt sted, og som de deler med andre personer med samme geografiske eller nationale oprindelse.

I de senere år har man indenfor antropologien og andre fag gjort op med det essentialistiske kulturbegreb, og et nyere og mere *komplekst kulturbegreb* har i stedet vundet indpas. Med det komplekse kulturbegreb lægges vægt på, at kultur har forskellig betydning for forskellige mennesker, også selv om de er født det samme sted. Kultur er ikke kun en medfødt "bagage", men også noget der skabes i møder mellem mennesker. Med det komplekse kulturbegreb fokuseres mere på individuelle fortolkninger og på, hvordan kultur forhandles, fortolkes og bruges i møder mellem mennesker, end på baggrunde og skikke knyttet til oprindelseslande.

Der er således aktuelt i Danmark flere forskellige kulturforståelser i spil, og det er ikke uden betydning, hvilken kulturforståelse man som medarbejder møder borgere med etnisk minoritetsbaggrund med. Dette fremgår af nedenstående eksempel:

Eksempel på betydning af hvilken kulturforståelse man møder borgeren med

To familieplejekonsulenter, Hanne og Annesofie, er på forundersøgelsesbesøg i en netværksanbringelsessag hos 21-årige Carmen og hendes 11-årige lillesøster Isabella. Carmen og Isabella boede som små i Argentina sammen med deres mor, der har oprindelse i Argentina. Senere flyttede de til Danmark, og efter flere år i Danmark døde moren pludseligt. Siden har Isabella boet hos Carmen.

Hanne og Annesofie skal på baggrund af besøget vurdere, om de kan godkende den 21-årige Carmen som "netværksplejemor" for Isabella. Det viser sig, at Isabella hver aften kommer meget sent i seng, og at hun derfor er træt og uoplagt om dagen. Af samme årsag går hun aldrig med veninder hjem efter skole. Annesofie foreslår derfor, at Carmen måske kunne bryde mønstret ved at sørge for, at Isabella kommer lidt tidligere i seng. Men Hanne bryder ind – sådan er argentinsk kultur vist, der er ingen faste regler; man går i seng, når man bliver træt. Ikke også? Og Carmen bekræfter – sådan er "argentinsk kultur".

I casen ovenfor tager Hanne udgangspunkt i et essentialistisk kulturbegreb. Hun giver udtryk for, at det er Carmen og Isabellas argentinske baggrund, der er årsagen til, at de går sent i seng hver aften; de er altså styrede af "deres kultur" og kan derfor ikke ændre på tingene. Den anden konsulent, Annesofie, har derimod en mere kompleks kulturforståelse, og søger forklaringen på pigernes livsstil i deres konkrete situation i det danske samfund, de nu lever i.

Om Carmen og Isabellas livsstil med sene og skiftende sengetider har noget med deres delvise opvækst i Argentina at gøre, eller om den snarere udspringer af den konkrete livssituation, de befinder sig i, er vanskeligt at vide. Men tager man udgangspunkt i, at Carmen og Isabella nok ikke kan handle anderledes, deres argentinske baggrund taget i betragtning, risikerer man at bestyrke dem i, at det ligger uden for deres formåen at ændre på tingene. Den essentialistiske kulturforståelse giver desuden Carmen mulighed for at "bruge" kultur som undskyldning for, at Isabella kommer så sent i seng.

Hvad kan man gøre for at undgå, at kultur skygger for at se individuelle motiver, handlinger og udsagn?

- **Vær opmærksom på, at kultur ikke er en medfødt "bagage", noget som især 'de andre' har, og som er styrende for deres adfærd, handlinger og udsagn.** Husk at det er mennesker, ikke kultur, der handler, og at man aldrig kan forklare mennesker handlinger alene med henvisning til deres kulturelle baggrund.
- **Spørg altid ind til den enkelte, individuelle borgers motiver og handlinger, snarere end at tage udgangspunkt i en formodet kulturel "bagage".**
- **Husk at den bedste kilde til viden om børn, unge eller forældre med etnisk minoritetsbaggrund som regel vil være barnet, den unge og/eller forældrene selv.** Vær også opmærksom på, at udsagn som "sådan gør vi i vores kultur" ikke kan tages for pålydende, men snarere skal ses som udtryk for netop denne persons udlægning af egen kultur. Du ville heller ikke selv kunne repræsentere samtlige danskere.

INTERKULTUREL KOMMUNIKATION

Interkulturel kommunikation kan forstås som kommunikation mellem to eller flere mennesker med forskellige kulturelle identiteter.

I kommunikation generelt er det normalt, at der opstår uklarheder og misforståelser. I interkulturelle møder kan misforståelser få særlig opmærksomhed og øges, bl.a. fordi man ofte søger årsagen til misforståelsen i modpartens kulturelle baggrund. Interkulturel kommunikation handler derfor ikke kun om kulturelle forskelle, men også om *forestillinger og forventninger om forskelle*, og den betydning de kan have i kommunikationen.

En anden kilde til misforståelser i interkulturelle møder kan være *forskellige forestillinger om situationen*. Om hvad der er hensigten med situationen, hvad der forventes, og hvordan man bør handle.

Et tredje element, der har betydning i den interkulturelle kommunikation, er *forskellige erfaringspositioner som henholdsvis minoritet og majoritet i samfundet*. I skolesystemet og i øvrige samfundsinstitutioner, såvel som i sproglige udtryksformer, styrkes majoritetens kollektive selvforståelse, ikke minoritetens. Majoritetskulturen opfattes oftest som den mest normale, rationelle og hensigtsmæssige. Parterne i mødet i forvaltningen er forskelligt placerede i dette "kulturelle hierarki", og den ulige magtrelation vil utvivlsomt have betydning.

Endelig har vores *integrationsforståelse* betydning i interkulturelle møder. En udbredt måde at forstå integration på i Danmark er, at *etniske minoriteter* skal integreres, snarere end at se integration som en gensidig proces. Denne typiske opfattelse i Danmark bevirker, at det konkrete møde mellem personer fra majoritet og minoritet nemt præges af en form for mester-lærling eller vært-gæst stemning, som kan påvirke samtalen negativt.

Hvad kan man gøre for at forsøge at undgå misforståelser og negativ stemning i møder med forældre med etnisk minoritetsbaggrund?

- **Undgå udtryksformer eller udtryk, der understreger et ulige forhold, f.eks. sprogbrug der leder tankerne hen på et forhold mellem mester og lærling eller mellem vært og gæst.** Udtryk som "her i Danmark slår vi ikke vores børn" eller "i Danmark er mænd og kvinder lige" signalerer en "etnificering" af værdispørgsmål - dvs. et "os" og "jer" hæftet på værdier, idealer og rettigheder.

Forforståelser i dialogen med forældre

I den interkulturelle kommunikation kan *forforståelser* og *stereotyper* om modparten nemt komme til at spille en rolle.

Med *forforståelser* menes de forståelser, man har om andre, allerede *inden* man har fået et individuelt kendskab til dem. *Stereotyper* er forsimplede fremstillinger, hvor visse egenskaber ses som repræsentative for en hel gruppe. Enkeltpersoner bliver dermed ikke set som individer, men som repræsentanter for grupper. Alle mennesker benytter sig kontinuerligt af stereotyper for at kunne strukturere og håndtere omgivelserne. Problemet opstår, når vi tillægger andre mennesker særlige motiver eller egenskaber fordi vi ser dem som repræsentanter for en bestemt gruppe – f.eks. ”somalier” eller ”muslimer”.

Allerede inden en samtale med en borger vil man ofte have nogle forventninger til, hvordan vedkommende vil tænke og handle, på baggrund af den viden man har om vedkommendes køn, alder, sociale og kulturelle baggrund og religiøse tilhørsforhold, hvilket illustreres af nedenstående case:

Eksempel på at forforståelser kan føre til fejlfortolkninger

En sagsbehandler har indkaldt et forældrepar med oprindelse i et nordafrikansk land til møde. Forældrene har to børn som begge skal anbringes.

Sagsbehandleren har hørt, at forældre med etnisk minoritetsbaggrund – og især muslimer – i særlig grad skammer sig, når deres børn skal anbringes udenfor hjemmet, og at de derfor ofte vil forsøge at skjule det for slægtninge og venner. Da det pågældende forældrepar er muslimer, er sagsbehandleren på forhånd negativt indstillet overfor at skulle undersøge mulighederne for en anbringelse i netværket. Alligevel forsøger hun, sammen med forældrene, at få udarbejdet et genogram, for på denne baggrund af få kortlagt ressourcerne i netværket.

Forældrene virker imidlertid modvillige og bidrager kun med knappe oplysninger. Medarbejderen fortolker forældrenes modvilje som et udtryk for, at de skammer sig, og ikke ønsker at familie og venner skal inddrages i deres problemer. Hun konkluderer derfor at fundamentet for en anbringelse i netværket er for skrøbeligt, og afslutter mødet uden at spørge yderligere ind til ressourcerne i netværket. Forældrene derimod er ikke specielt skamfulde. De er bare uenige i anbringelsesgrundlaget og chokerede over at børnene skal anbringes. De ville have foretrukket at børnene blev anbragt hos nogle af deres herboende slægtninge, frem for i en fremmed plejefamilie.

Hvad kan man gøre for at mindske risikoen for, at forforståelser fører til fejlfortolkninger og misforståelser?

- **Vær ekstra opmærksom på dine egne forforståelser i forhold til borgere med etnisk minoritetsbaggrund.** Acceptér, at det er sandsynligt, at din vurdering af borgeren vil være påvirket af stereotype forestillinger, f.eks. forestillinger om muslimske kvinders undertrykkelse eller om en særlig grad af skam over at ens barn skal anbringes.

- **Spørg borgeren selv, lyt og vær parat til at revidere forkerte forudantagelser.** Det er vigtigt at du spørger på en ikke-konfronterende måde, og det er ikke sikkert at du vil få et direkte svar. Det centrale er, at man godt kan spørge, at dialogen ikke behøver at stoppe, og at det er vigtigt at få afkræftet eventuelle fejlagtige forudantagelser. Eksempelvis "Når I ikke svarer på mine spørgsmål om hvilke personer I har i jeres netværk, får jeg den tanke, at det kan skyldes, at I ikke ønsker at familien får kendskab til, at jeres børn skal anbringes. Er det rigtigt, eller har jeg misforstået noget?"

- **Når du har spurgt, er det afgørende at du lytter – så åbent som det er muligt.** Mind dig selv om, at du skal have ny viden fra netop denne person. Vær opmærksom på at vi ofte ser og hører det vi forventer, men ikke altid det den anden person ønsker at formidle.

KOMMUNIKATION Gennem Tolk

Jævnfør Forvaltningsloven (Forvaltningslov nr. 571 af 19/12 1985 § 7, stk. 1; Vejledning nr. 11740 af 04/12/1986) har kommunen *pligt til at kunne forstå en borgers henvendelse og til at sørge for, at borgeren kan forstå de tilbud, der stilles til rådighed*. Dette indebærer, at kommunen om nødvendigt må stille tolke- og oversættelsesbistand til rådighed, så det sikres, at borgere forstår mundtlige budskaber og kan læse vigtige dokumenter i deres sag – fx undersøgelser, handleplaner, afgørelser, samtykkeerklæringer og klagevejledning, så der ikke opstår misforståelser.

Socialudvalget i Københavns Kommune vedtog den 5. maj 2010 en række konkrete mål for en ny handleplan for integration på det sociale område for perioden 2011-2014. I den forbindelse blev det bl.a. understreget at Socialforvaltningen som resten af kommunen skal leve op de oven for nævnte krav om brug af tolk (Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen under udgivelse).

Det kræver imidlertid viden og erfaring at anvende tolk rigtigt. Nedenfor er opstillet en række råd og anbefalinger, der kan øge kvaliteten i arbejdet (se også Galal og Galal 1999):

Tolkens rolle

Tolkens rolle er at oversætte, hvad der bliver sagt, så nøjagtigt som muligt. Samtidig bør tolken være opmærksom på, hvordan budskaber forstås i forskellige kulturelle sammenhænge. Nogle ord eller vendinger får direkte oversat til et andet sprog en helt anden betydning end den tiltænkte. Er tolken opmærksom på dette, kan tolkens tilstedeværelse betyde, at man undgår unødvendige sproglige misforståelser. Det er dog ikke alle tolke, der er lige erfarne og besidder den flerkulturelle kompetence, der skal til for at vurdere, hvordan et udtryk eller begreb skal oversættes i en given situation.

Selv om det ofte er et ideal, at tolken skal være neutral, kan det ikke undgås, at tolken ved sin tilstedeværelse påvirker samtalen – også selv om tolken ikke siger noget! Der kan være ting, der ikke bliver sagt – eller netop bliver sagt – fordi der er en tredjepart til stede. Det kan have stor betydning at finde tolke, man samarbejder godt med, og som forskellige borgere føler sig tilpas med.

Hvornår skal der bestilles tolk?

Det er kommunens ansvar at bestille og betale for tolk til borgere, der ikke taler dansk godt nok til at kunne forstå kompliceret information. Ægtefæller, pårørende eller børn må ikke tolke ved et møde. Har blot én af de tilstedeværende ikke mulighed for at forstå eller videreformidle et budskab, skal der benyttes tolk. Det handler dels om borgerens retssikkerhed og –stilling. Dels om at det rent juridisk kan falde tilbage på sagsbehandleren, hvis der ikke er brugt tolk hvor de almindelige forvaltningsmæssige principper forlanger det – f. eks. i forbindelse med anke- og klagesager.

Der er ikke krav om, at kommunen oversætter skriftlig kommunikation, selv om det ofte vil være en fordel. Forvaltningen har dog jævnfør Forvaltningsloven pligt til at sikre sig, at borgeren sprogligt *forstår* indholdet af en afgørelse, af retsgrundlag, begrundelse og klagevejledning. Oversættes breve ikke, kan denne forpligtigelse overholdes ved f.eks. at læse brevet eller særligt relevante dele af et brev op for borgeren med en tolk.

Hvis en borger ikke kan skrive dansk, vanskeliggøres muligheden for at ansøge skriftligt, anke eller klage. I så fald bør man rådgive ekstra grundigt om anke- og klagevejledning samt tilbyde at hjælpe borgeren med at formulere sig på skrift eller henvise til andre, der kan være behjælpelige.

Inden du bestiller tolk:

- Undersøg på forhånd hvilket sprog og evt. hvilken dialekt borgeren taler. Det er ikke altid nok at kende borgerens nationalitet. I nogle lande tales mere end et sprog.
- Undersøg, om borgeren har specielle ønsker til tolkens køn eller alder.
- Bestil tolk i så god tid som muligt og helst minimum 5 dage i forvejen.
- Husk, at en tolket samtale tager mindst dobbelt så lang tid som en samtale uden tolk. Sørg for at bestille tid nok. Hvis samtalen varer mere end en time, har tolken ret til en pause.
- Tolken kan have brug for at sætte sig ind i fagterminologi inden samtalen. Oplys så vidt muligt tolken om samtaleindhold.

Bestilling af tolk

Alle forvaltninger i Københavns Kommune er forpligtet til at anvende et af følgende tre tolkebureauer:

- Dansk Flygtningehjælps Tolkeservice på telefon 3373 5335 eller www.flygtning.dk/saadan-hjaelper-vi/i-danmark/kontakt-tolkeservice
- SK-tolkeservice ApS på telefon 7020 0391 eller info@sktolkeservice eller www.tolkebistand.dk
- Tolkegruppen på telefon 4371 6100 eller info@tolkegruppen eller www.tolkegruppen.dk

Såfremt ingen af de ovennævnte bureauer kan levere den ønskede ydelse, må øvrige tolkebureauer benyttes. De tre bureauer har forskellige priser på de enkelte ydelser, og der er frit valg mellem de tre bureauer.

Den tolkede samtale

- Placer dig selv, så du kan se borgeren. Selv om du taler gennem en tolk, er det vigtigt, at du ser på borgeren, når du taler og ikke på tolken. Ellers kan borgeren opleve at du taler *til* tolken *om* borgeren.
- Tolken bør placeres et sted, hvor hun/han kan se og høre alle parter.
- Gør opmærksom på, at tolken har tavshedspligt.
- Tal ikke for længe ad gangen. Hold pauser, så tolken får mulighed for at oversætte.
- Mind borgeren om det samme. Det er dit – ikke tolkens – ansvar at sørge for, at betingelserne for at tolken kan oversætte, er til stede.
- Hvis du er i tvivl om, hvorvidt alt bliver oversat, må du bryde ind. Spørg f.eks. hvorfor oversættelsen er ganske kort, selv om borgeren har talt længe. Understreg at det er vigtigt, at alt oversættes så præcist som muligt.

TVIVL OM FORSKELSBEHANDLING

Et af Socialudvalgets mål for en ny integrationspolitik på det sociale område er at styrke ligebehandling og effektiv sagsbehandling i forhold til borgere med etnisk minoritetsbaggrund (Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen under udgivelse). Der henvises bl.a. til vigtigheden af at styrke medarbejdernes viden om interkulturel kommunikation og deres vurderingsgrundlag i sager, hvor borgeren har etnisk minoritetsbaggrund. Dette er væsentligt, bl.a. fordi man som medarbejder kan komme til at diskriminere eller forskelsbehandle borgere med etnisk minoritetsbaggrund uden at være bevidst om det.

Nogle borgere med etnisk minoritetsbaggrund kan være specielt opmærksomme på og måske have konkrete erfaringer med forskelsbehandling. Det kan f.eks. være oplevelser med diskrimination eller med særlig lovgivning møntet specifikt på flygtninge, indvandrere og deres efterkommere. De erfaringer kommer ikke nødvendigvis fra mødet med kommunen, men kan bæres med ind i mødet med medarbejderen og komme til udtryk, f.eks. ved at borgeren tilkendegiver at føle sig særligt dårligt behandlet og antyder, at det skyldes vedkommendes baggrund.

Hvordan kan man forsøge at undgå, at en borger føler sig forskelsbehandlet?

- **Undgå vendinger som ”jeg er nødt til at fjerne dit barn” eller ”jeg kan ikke godkende dig”.** De kan give borgeren indtryk af, at det er medarbejderen selv, personligt, der vurderer og afgør på baggrund af, om hun kan lide eller ikke lide én. Tag i stedet udgangspunkt i lovgivning og paragraffer eller i skriftlige vejledninger og forklar grundlaget for vurdering og afgørelser. Understreg, at der er tale om en faglig vurdering, som du har truffet sammen med dine kollegaer.

Beskyldninger om racisme

Enkelte medarbejdere har fortalt om oplevelser med at blive beskyldt for at være racister. En racismebeskyldning vil ofte afføde vrede og frustration, fordi den er rettet mod ens selvforståelse.

Beskyldningen kan udspringe af konkrete situationer, hvor en borger oplever at blive ringere behandlet end majoritetsdanskere. Dertil kommer, at hvis man som minoritet har haft oplevelser med forskelsbehandling andet steds fra, skal der måske mindre til for at føle sig forskelsbehandlet. Der kan også være tale om en konflikt, der er blevet så tilspidset, at en racismebeskyldning benyttes som et sidste forsøg på at overtale modparten, en slags forhandlingskort, eller som en provokation, på linie med ”dumme svin”.

Hvad kan man gøre, hvis man som medarbejder bliver beskyldt for at være racist?

- **Hvis du bliver meget vred eller såret, kan det være en god idé at skabe en ”time out” – dvs. en pause, hvor du kan trække vejret dybt og tænke over, hvad episoden handler om.** Vend først tilbage til borgeren, når du har så meget is i maven, at du kan fortsætte samtalen. Mind dig selv om, at racismebeskyldninger ofte bunder i din egenskab som systemrepræsentant og den dertil knyttede magtposition snarere end om dig personligt.
- **Udspringer borgerens udsagn af en oplevelse af at være blevet forskelsbehandlet i systemet?** Undersøg nærmere hvad borgeren bygger denne opfattelse på i situationen. Hvad siger lovgivningen helt præcist? Hvis du er overbevist om, at anklagen er ube-

rettiget, må du understrege, at du gør dit arbejde med at formidle en lovgivning, der siger at xxx..... Forklar lovgivningen grundigt. Udlever gerne lovtteksterne på skrift og forklar principperne bag din afgørelse.

- **Mener borgeren fortsat, at din vurdering er racistisk motiveret, eller at lovgivningen eller forvaltningen af den er det, må du henvise vedkommende til din chef.**

- **Hvis det ikke handler om nogle af disse ting, kan du overveje, om beskyldningen snarere er ment som forhandlingskort, som protest eller måske som provokation.** I så fald kan du vælge at give udtryk for, at du finder det uacceptabelt at blive beskyldt for at være racist, når du bare gør dit arbejde. Afslut mødet og involver evt. din chef i beslutningen om, hvordan du skal forholde dig til borgeren fremover.

ULEDSAGEDE FLYGTNINGEBØRN

Et mindre men stigende antal børn, primært drengebørn, er i de senere år kommet til Danmark som uledsagede flygtningebørn. En uledsaget mindreårig asylansøger kan defineres som et barn under 18 år, der indrejser uden ledsagelse af forældre eller andre myndige personer, som kan anses for at være trådt i forældrenes sted, herunder familiemedlemmer. Det kan også være et barn, som indrejser med forældre eller en anden voksen person, men hvor den voksne person enten efterlader barnet i Danmark eller dør under opholdet (Ministeriet for flygtninge, indvandrere og integration 2008). Der er primært tale om teenagere i alderen 15-17 år, men børn helt ned til ni års alderen kommer til Danmark som uledsagede flygtningebørn.

Uledsagede flygtningebørn betragtes som en specielt sårbar gruppe, og der er derfor udarbejdet særlige retningslinjer for behandlingen af deres ansøgning om asyl, som bl.a. skal behandles hurtigt (se www.nyidanmark.dk). Barnet bliver ved ankomsten til Danmark indkvarteret på et særligt asylcenter med specialuddannet personale og får som regel udpeget en *personlig repræsentant*, der skal varetage barnets interesser (dog ikke ligestillet med en forældremyndighedsindehaver). Repræsentanten skal yde støtte til barnet under asylsagsbehandlingen og i øvrigt, f.eks. ved at være til stede under samtaler og møder, og ved at støtte barnet i mere personlige forhold.

Udlændingesservice eller Dansk Røde Kors' eftersøgningstjeneste kan efter barnets ankomst til Danmark iværksætte en eftersøgning af forældrene. Mange uledsagede flygtningebørn har imidlertid mistet deres familier i forbindelse med krig eller flugt, eller mistet kontakten med dem, så de ikke kan opspores. Derfor er mange uledsagede flygtningebørn ensomme, og har et stort behov for støttende netværk. Af samme årsag

kan det være relevant at anbringe børnene i familiepleje, frem for på en døgninstitution eller alene i hybel eller værelse. Har barnet i forbindelse med opholdet i asylcentret etableret vigtige relationer med andre børn/unge og eventuelle voksne, vil det desuden ofte være vigtigt at barnet får mulighed for at vedligeholde disse kontakter, ligesom det vil være relevant at undersøge muligheden for en anbringelse i barnets eventuelle herboende netværk.

Hvad skal man som medarbejder være opmærksom på, hvis man vælger at anbringe et uledsaget flygtningebarn i en plejefamilie?

- **Involver altid barnets repræsentant i sagsarbejdet.** Sørg for at barnet lærer at tale, læse og skrive dansk, og udarbejd langsigtede planer for barnets uddannelse og fremtid. Undersøg om barnet lider af psykiske traumer som følge af flugt, krig, tab af forældre og slægtninge mm, og sørg for at barnet modtager relevant behandling. Har barnet i forbindelse med opholdet i asylcentret eller andre steder fra etableret vigtige relationer med andre børn/unge og/eller voksne, vil det ofte være vigtigt at barnet får mulighed for at vedligeholde disse. Undersøg altid nøje muligheden for at anbringe barnet i dets eventuelt herboende netværk, inden der findes en generelt godkendt plejefamilie.

Et langt stykke hen ad vejen gælder i øvrigt de samme forhold og opmærksomhedspunkter i forhold til anbringelse af uledsagede flygtningebørn, som for anbringelse af andre børn/unge med etnisk minoritetsbaggrund.

2. Udarbejdelse af børnefaglig undersøgelse (§ 50) og handleplan ved anbringelse

Dette afsnit er målrettet medarbejdere der udarbejder den børnefaglige undersøgelse (§ 50) og handleplan ved anbringelse.

Det belyser indledningsvist hvordan man kan styrke kommunikation og inddragelse af forældre med begrænset kendskab til dansk sprog og lovgivning, samt forhold af relevans for vurdering af omsorgssvigt i et interkulturelt perspektiv. Desuden beskrives relevansen af en grundig afdækning af minoritetsforældres ønsker til en kommende plejefamilie. Endelig, hvordan man udfylder skema til den børnefaglige undersøgelse (§ 50) og ”skema til handleplan ved anbringelse” i overensstemmelse med retningslinjerne i børnekonventionen og vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres forældre.

BØRNEFAGLIG UNDERSØGELSE (§ 50)

Det siger loven

Af Servicelovens § 52, stk. 3, nr. 8 ((Bekendtgørelse nr. 941 af 01/10/2009 af lov om social service), nr. 7 per 1/1 2011) fremgår det, at en anbringelse med forældrenes samtykke altid skal ske på baggrund af en undersøgelse af barnets forhold (den børnefaglige undersøgelse (§ 50)) og en vurdering af, om en anbringelse er af ”væsentlig betydning af hensyn til et barns eller en ungs særlige behov for støtte”.

Den børnefaglige undersøgelse (§ 50) skal jævnfør Barnets Reform ”så vidt muligt gennemføres i samarbejde med forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er flydt 15 år. Undersøgelsen skal gennemføres så skånsomt som forholdene tillader, og må ikke være

mere omfattende, end formålet tilsiger” (Folketinget 2010). Undersøgelsen fokuserer på seks punkter: Barnets udvikling og adfærd, familie-, skole- og sundhedsforhold, samt fritidsforhold og venskaber. Som et led i undersøgelsen gennemføres samtaler med forældre og børn/unge. Er der tvivl om forældres omsorgskompetence, gennemføres ofte sideløbende hermed en såkaldt ”forældrevevneundersøgelse”, der bl.a. skal medvirke til at afgøre, om barnet/den unge kan blive hos forældrene.

Inddragelse af borgere med begrænset kendskab til dansk sprog og lovgivning

Serviceoven vægter som bekendt *inddragelse* og *netværk*. I Servicelovens § 1, stk. 3 fastslås, at hjælpen skal tilrettelægges ud fra den enkelte persons behov og forudsætninger og *i samarbejde med* den enkelte (Bekendtgørelse nr. 941 af 01/10/2009). Tilsvarende fremgår det af kapitel 2 § 4 i Lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, at ”borgeren skal have mulighed for at *medvirke* ved behandlingen af sin sag,” og at kommunen derfor ”*skal tilrettelægge behandlingen af sagerne på en sådan måde, at borgeren kan udnytte denne mulighed*” (Bekendtgørelse nr. 1203 af 10/12/2009).”

I mødet med nogle borgere med etnisk minoritetsbaggrund har inddragelse imidlertid vanskelige vilkår. Borgere med et begrænset kendskab til det danske sprog har, ligesom borgere med mindre grad af uddannelse, ikke lige muligheder for at sætte sig ind i system og lovgivning, og for at medvirke aktivt i egen sag. Derved er de i risiko for at misforstå vigtige oplysninger eller for ikke at kende til deres rettigheder – f.eks. bisidderordninger, klageberettigelse mm.

Hvordan kan man styrke inddragelsen af borgere med begrænset kendskab til dansk sprog og lovgivning?

- **Afsæt god tid til førstegangssamtalen med en nyhenvist familie** og gør meget ud af at fortælle om børnefamilieenhedens opgaver, lovgrundlaget, forældre og barns retssikkerhed, samt hvor familien i øvrigt kan hente information. Afsæt tilsvarende god tid til de efterfølgende møder. Forvent ikke, at al information er forstået og husket, fordi det er blevet formidlet en gang. Medtag gerne skriftlig information – f.eks. uddrag af relevant lovtekst og, hvis borgeren ikke læser dansk, gerne på borgerens modersmål. Husk at benytte tolk,

hvis blot en af de tilstedeværende ikke taler godt nok dansk til at forstå kompliceret information.

Fagtermers betydning og forældres kendskab til termen ”anbringelse”

I den interkulturelle kommunikation vanskeliggøres samtalen af, at der ikke på alle sprog findes de samme ord med tilsvarende betydninger. Ord er flertydige og kan vække forskellige associationer for forskellige mennesker. F.eks. kan man ikke gå ud fra, at alle forældre forstår betydningen af termen ”anbringelse”, hvad der skal til, før man i Danmark kan anbringe børn udenfor hjemmet og hvad det i praksis vil indebære, samt forskellen mellem en frivillig og en tvangsmæssig anbringelse. Nogle forældre kommer fra lande hvor anbringelse som offentlig foranstaltning ikke findes eller ikke er udbredt, og hvor man i langt højere grad ville finde familiebaserede løsninger på problemerne.

En anden problemstilling vedrører anvendelsen af indforståede ord og fagtermer. De fleste medarbejdere anvender en række ord og begreber, som er alment brugte på arbejdspladsen, men som borgerne ikke nødvendigvis forstår betydningen af. Problemstillingen gælder generelt, men sættes på spidsen i mødet med forældre, der ikke taler flydende dansk.

Hvordan sikrer man, at minoritetsetniske forældre forstår hvad man mener, når man taler om ”anbringelse” eller andre fagtermer?

- **Forklar grundigt forældrene hvad der er hensigten med at anbringe børn og unge udenfor hjemmet.** For familier, der er relativt nytilkomne, kan det være relevant at spørge til, hvor udbredt anbringelse som forebyggende foranstaltning er i oprindelseslandet, og hvordan man ville have håndteret problemerne der.

- **Forklar at lovgivningen (per 1/1 2011) primært har fokus på barnets, snarere end forældrenes, rettigheder** og at det betyder, at afgørelser om f.eks. samvær, hjemgivelse mm. først og fremmest iværksættes ud fra hvad der vurderes at være til barnets bedste – også selv om dette ikke altid vil være i overensstemmelse med forældres ønsker og behov.

- **Uddyb forskellen mellem en frivillig anbringelse (Servicelovens § 52, stk. 3, nr. 8, per 1/1 2011 nr. 8) og en tvangsmæssig anbringelse (Servicelovens § 58).** Tydeliggør hvilke konsekvenser det vil have, hvis forældrene ikke giver samtykke til anbringelsen.

Vær ekstra tydelig i forklaringen af fagtermer eller indforståede ord (f.eks. "anbringelse", "aflastning", "opgave", "foranstaltning" "udslusning", "hjemgivelse", "rådgighedsfamilie", "forældrevneundersøgelse", "efterværn", "§ 50 undersøgelse", mv.). Forklar hvad begrebet indebærer, og hvilken betydning det har i det sociale arbejde.

Børn, unge og forældres opfattelse af den børnefaglige undersøgelse (§ 50)

Socialforskningsinstituttets evaluering fra 2002 af kommunernes forebyggende indsats på børne- og ungeområdet viste bl.a., at barnet eller den unge og forældrene ikke altid har en klar opfattelse af, hvad den børnefaglige undersøgelse (§ 50) går ud på, og hvad formålet med den er. Tilsvarende er det efterfølgende ikke klart for alle, hvorfor barnet/den unge skal anbringes, og hvad der skal til, for at barnet/den unge kan komme hjem igen (Christensen og Egelund 2002).

Familier med et begrænset kendskab til det danske sprog, system og lovgivning vil ofte have nogle særlige vanskeligheder i den forbindelse. Et grelt eksempel på mangelfuld forståelse af hvad en undersøgelse går ud på, er en mor med oprindelse i et afrikansk land, som efter eget udsagn ikke var klar over, at en psykologs besøg i hendes hjem var en del af en forældrevneundersøgelse:

Eksempel på mor, der ikke forstod, at en psykologs besøg i hjemmet var en del af en forældrevneundersøgelse

Faith, en kvinde med oprindelse i Sudan, fortæller i et tolket interview, hvordan hun tog venligt og tillidsfuldt imod en psykolog, som hun havde forstået skulle hjælpe hende med hendes to børn: "Han sagde til mig, at han ville hjælpe mig med børnene, og jeg synes ikke, at der kører en sag mod mig. Jeg var helt ærlig og vidste ikke, hvad det drejede sig om. Jeg troede, at han skulle hjælpe mig. Jeg sagde: "Velkommen til min lejlighed", og han fik en velkomst hos mig, ligesom jeg har gjort med dig."

Først senere gik det op for Faith, at psykologen var i gang med at undersøge, om hun kunne have børnene hjemme (en såkaldt 'forældrevneundersøgelse'). Bl.a. på baggrund af psykologens undersøgelse blev børnene fjernet (Larsen 2009: 73).

Hvad kan man gøre for at sikre, at barnet eller den unge og forældrene forstår, hvad den børnefaglige undersøgelse (§ 50) og lignende undersøgelser går ud på?

- **Forklar grundigt barnet eller den unge og forældrene, hvad den børnefaglige undersøgelse (§ 50) og eventuelle supplerende undersøgelser går ud på, og hvad formålet med dem er.** Forklar hvorfor forvaltningen ønsker at tale med forældrene og barnet/den unge, hvad de ønsker at tale om, hvor længe undersøgelsen forventes at vare etc. Udlever gerne uddrag af relevant lovtekst eller andet skriftligt materiale, og hvis borgeren ikke læser dansk, gerne på borgerens modersmål. Anvend tolk om nødvendigt.

Vurdering af omsorgssvigt

I forbindelse med forældreevneundersøgelser og lignende undersøgelser og vurderinger af forældres evner til at varetage omsorgskompetencen for deres børn, kan det især i interkulturelle møder være vanskeligt at skelne mellem hvornår der er tale om mindre betydningsfulde forskelle i børneopdragelse og omsorg, og hvornår der er tale om omsorgssvigt.

Mindre betydningsfulde forskelle i syn på god børneopdragelse

Normer og værdier for god børneopdragelse og omsorg er som bekendt ikke universelle. Der findes forskellige normer for, hvordan man er en god forælder, og hvad børn forventes at kunne på forskellige alderstrin; hvor selvstændige børnene skal være, graden af forbundenhed med mor og far etc. Eksempelvis viser interviews med forældre med etnisk minoritetsbaggrund, at nogle forældre opfatter det som et udtryk for omsorg at made større børn eller på anden måde at hjælpe børnene med handlinger, de fysiologisk set godt selv kan klare. En mor med etnisk minoritetsbaggrund beskriver forholdet til og samværet med sin 14-årige søn, der er anbragt udenfor hjemmet, på følgende vis:

”Jeg kan godt lide ham.... Så giver jeg ham maden ligesom et lille barn – ligesom en lille baby”
(Larsen 2009:74).

Medarbejdere i børnefamilieenhederne har ofte fokus på, om forældre er ’i stand til at se barnets behov’ på det, de omtaler som ”naturlige løsrivelsesprocesser” og på, om forældre kan ’tilsidesætte egne behov til fordel for barnets’ (Brønserud og Dessau 2001:48, Feldman og Larsen 2005, Larsen 2009:42-43). Derfor kan deres fortolkning af forældre, der eksempelvis mader deres store barn, være at forældrene overbeskytter barnet og ”kun kan se deres egne behov” – og altså har en mindre god omsorgsevne.

Selv om det aldrig er så forholdsvist ubetydelige handlinger, der ligger til grund for en anbringelse af barnet udenfor hjemmet, vil det altid være relevant at undersøge, hvilke værdier og normer forældre selv har for god omsorg og omsorgsevne, så man ikke fejltolker deres handlinger og udsagn.

Sanktionering af børn og unge

Nogle forældre (også etnisk danske) sanktionerer børn og unge, på måder der ikke er acceptable efter dansk lovgivning – som bekendt er eksempelvis anvendelsen af korporlig afstraffelse forbudt. Men også husarrest over længere perioder eller andre former for straf, der ekskluderer barnet/den unge – eksempelvis hyppigt at nægte barnet/den unge muligheden for at spise sammen med familien, eller samvær med kammerater - kan antage karakter af psykisk vold.

Hvad kan man gøre for at finde ud af, om der er tale om omsorgssvigt, eller om det handler om mindre betydningsfulde forskelle i syn på børneopdragelse og omsorg for børn?

- **Spørg ind til, og undersøg nøje, hvilke normer og værdier den enkelte forælder har for den gode opdragelse og adfærd overfor børn,** og hvad vedkommende forventer, at børn selv skal kunne på forskellige alderstrin. Hvilke handlinger og udsagn beskriver forældrene selv som udtryk for god omsorg for et barn? Hvad er ”den gode opvækst” for de pågældende forældre? Hvordan beskriver forældrene selv relationen til deres barn?
- **Spørg ind til hvordan forældre sanktionerer deres børn/unge, når de har gjort noget forkert.** Bed om eksempler – hvad gjorde barnet/den unge, og hvordan reagerede forældrene? Vær opmærksom på, at der kan være forskel på, hvilke metoder hhv. mor og far anvender. Tag aldrig udsagn om, at man ”i min kultur gerne må slå børn” eller lignende for pålydende.

- **Forklar hvilke normer og værdier socialarbejdere har for ”den gode opvækst” og for ”godt forældreskab”,** og hvad der modsat vurderes som mindre god omsorg eller omsorgssvigt. Tag gerne udgangspunkt i lovgivningen.
- **Tøv aldrig med at gribe ind, hvis du og dine kollegaer har indtryk af, at et barn udsættes for fysisk eller psykisk vold eller omsorgssvigt.** Er du i tvivl se evt. pjecen ”Når du er bekymret for et barn – en handlevejledning for tidlig indsats” – Københavns Kommune 2010.

Udfyldelse af skema til børnefaglig undersøgelse (§ 50)

Opmærksomhedspunkter i forhold til børn/unge med etnisk minoritetsbaggrund:

Skemaets pkt. 1. ”Stamoplysninger”, behov for tolk/hvilke sprog:

- Undersøg hvilke(t) sprog der tales i hjemmet: Hvor gode er barnet/den unge og forældrene til at tale dansk? Hvilke andre sprog tales – af hvem? Er der behov for tolk og i givet fald, hvilket sprog skal der tolkes til?

Skemaets pkt. 7 A ”Familiens forhold”

- **Familiemæssige forhold:** Beskriv kort familiens baggrund: Oprindelsesland, immigrationsårsag og opholdstilladelsesgrundlag. Hvor længe har familien boet i Danmark? Vær opmærksom på, at de forskellige familiedømmer kan være kommet til landet på forskellige tidspunkter. Er familien troende og i givet fald hvilken trosretning? Betydning heraf i hverdagen for barnet/den unge og forældrene.

HANDLEPLAN VED ANBRINGELSE

Når den børnefaglige undersøgelse (§ 50) er afsluttet, skal der udarbejdes en handleplan, der tager udgangspunkt i undersøgelsens resultater. Fra d. 1/1 2011 skal handleplanen i forhold til de problemer, der er afdækket i undersøgelsen, indeholde konkrete mål i forhold til barnets eller den unges trivsel og udvikling i overensstemmelse med det overordnede formål med støtten, jf. § 46. Herudover skal handleplanen for unge, der er fyldt 16 år, opstille konkrete mål for den unges overgang til voksenlivet (§ 140, stk.3, 2. pkt., Folketinget 2010).

Beslattes det, at barnet/den unge skal anbringes udenfor hjemmet, er det vigtigt at sikre sig, at barnet/den unge og forældrene forstår årsagen til anbringelsen,

og hvad der skal til, for at barnet/den unge kan komme hjem igen.

Hvad kan man gøre for at sikre, at barnet/den unge og forældrene forstår årsagen til anbringelsen og hvad der skal til, for at barnet/den unge kan komme hjem igen?

- **Forklar barnet/den unge og forældrene årsagen til, at barnet/den unge skal anbringes, og hvad der skal til, for at barnet/den unge kan komme hjem igen.** Udlever gerne uddrag af relevant lovtekst eller andet relevant skriftligt materiale og, hvis borgeren ikke læser dansk, gerne på borgerens modersmål. Anvend tolk om nødvendigt.

- **Husk at henvise forældre til Forældre støtten**, som støtter forældre hvis børn er anbragt udenfor hjemmet, bl.a. ved at tildele forældre en fast støtteperson, eller ved at give dem mulighed for at møde andre forældre til anbragte børn (www.foraeldrestoetten.dk eller tlf. 70 26 24 70).

Undersøgelse af mulighederne for netværksanbringelse / udpegning af støtteperson

Skal barnet/den unge anbringes i plejefamilie, skal man altid først grundigt undersøge mulighederne for en anbringelse i netværket (Socialministeriet 2006 Vejledning nr. 3 til Serviceloven pkt. 411 og 413).

- **Afdæk altid barnets/den unges netværk grundigt med henblik på at undersøge, om der er mulighed for en anbringelse i netværket.** Anvend bestemte metoder – eksempelvis genogram eller netværksskema - i den grundige afdækning af barnets netværk (for metoder og opmærksomhedspunkter i forbindelse med undersøgelse og inddragelse af netværket, se Bressendorff og Larsen 2010). Alternativt, undersøg om der er personer, der kan spille en særlig rolle under anbringelsen – f.eks. en person, der kan sørge for at barnet/den unge kommer i moske/kirke/tempel eller andet. Det vil ofte være relevant at opfordre til, at vedkommende kommunikerer på barnets/den unges modersmål.

Med vedtagelsen af Barnets Reform, er det desuden per 1. januar 2011 et lovkrav at der forud for anbringelsen skal findes en person i barnets eller den unges familie eller netværk, der kan udpeges til at være dennes støtteperson under anbringelsen. Kommunen kan efter behov dække støttepersonens udgifter til telefon, transport og lign. (§ 68 b, stk. 4, Folketinget 2010).

- **Undersøg barnets/den unges netværk med henblik på at finde en person, der kan udpeges til at være barnets/den unges støtteperson under anbringelsen.** Det kan være særlig relevant at finde en person, der kan kommunikere på barnets/den unges modersmål – og gerne også på dansk.

Er det ikke muligt at anbringe barnet/den unge i netværket, skal der findes en såkaldt "generelt godkendt plejefamilie" til barnet, det vil sige en plejefamilie, som ikke er godkendt til et bestemt barn. Det er konsulenter fra Center for Familiepleje (CFF), der har til opgave at finde en egnet plejefamilie, der matcher barnet/den unge. Da konsulenter fra CFF normalt ikke møder barnet/den unge og forældrene, er det væsentligt at medarbejdere fra børnefamilieenheden har undersøgt barnets/den unges og forældrenes ønsker til en kommende plejefamilie ved dialog med barnet/den unge og forældrene selv, *inden* sagen går videre til Center for Familiepleje.

Afdækning af minoritetsforældres ønsker til en kommende plejefamilie

Undersøgelser har vist, at minoritetsetniske forældres ønsker i forbindelse med valg af plejefamilie er meget forskellige – nogle ønsker eksplicit etnisk danske plejeforældre, andre ønsker plejefamilier med samme sproglige, etniske eller religiøse baggrund som dem selv (Møller og Skytte 2004, Larsen 2009). Ifølge Larsen 2009 spørger medarbejdere i Københavns Kommunes børnefamilieenheder ikke altid ind til minoritetsetniske forældres ønsker til en kommende plejefamilies etniske, kulturelle, sproglige og religiøse baggrund – bl.a. fordi de er bange for ikke at kunne imødekomme forældrenes ønsker. Men dette er uheldigt, da manglende inddragelse kan skabe dårlige forudsætninger for det videre forløb.

- **Spørg i hver enkelt sag ind til barnets/den unges og forældrenes ønsker og forventninger til en kommende plejefamilie, herunder til plejefamiliens etniske, religiøse og kulturelle baggrund, samt til dens sproglige kompetencer.** Måske kan alle ønsker ikke imødekommes, men det er alligevel vigtigt, at barnet/den unge og forældre oplever, at der lyttes til deres ønsker, og at de har indtryk af, at medarbejdere bestræber sig på at opfylde disse.

Valg af anbringelsessted og betydningen af rollemodeller

Anbragte børn og unge med etnisk minoritetsbaggrund, der ikke i nærmiljøet omgås velfungerende personer med samme etniske, kulturelle, sproglige og religiøse baggrund som dem selv, risikerer at få den fejlagtige opfattelse, at det er deres forældres *kultur og baggrund*, snarere end forældrenes komplekse sociale problemer, der er årsagen til anbringelsen (Skytte 2007). Skytte anbefaler derfor, at børn med etnisk minoritetsbaggrund, som anbringes i etnisk danske plejefamilier, anbringes i miljøer, hvor der findes andre velfungerende personer med samme baggrund som plejebarnet, der kan fungere som positive rollemodeller. En undersøgelse fra Københavns Kommune (Larsen 2009) viste desuden, at de interviewede plejebørn med etnisk minoritetsbaggrund oplevede det ubehageligt at blive anbragt i et miljø, hvor de var "den eneste" i skolen eller byen med etnisk minoritetsbaggrund.

En udfordring i arbejdet med anbragte børn og unge med etnisk minoritetsbaggrund kan være, at barnet/den unge ikke nødvendigvis selv vil ønske at omgås andre personer med samme baggrund som forældrene. Måske ønsker barnet/den unge selv først og fremmest at blive set som "dansk". Derfor må man altid nøje afveje forholdet mellem forældre og barnet/den unges ønsker og behov og kontinuerligt sikre sig, at afgørelser og foranstaltninger er til barnets/den unges bedste.

Hvad skal man være opmærksom på i forbindelse med valg af anbringelsessted til børn og unge med etnisk minoritetsbaggrund?

- **Forsøg så vidt muligt at anbringe børn og unge med etnisk minoritetsbaggrund i miljøer, hvor der findes andre personer med etnisk minoritetsbaggrund og gerne velfungerende personer med samme baggrund som forældrene, som kan fungere som positive rollemodeller.**

Det vil desuden være at foretrække, hvis der også i barnets/den unges skole/klasse eller by er andre børn/unge med etnisk minoritetsbaggrund. Dette kan være vigtigt for barnet/den unge, også selv om barnet/den unge måske ikke umiddelbart selv giver udtryk for det.

Udfyldelse af skema til handleplan ved anbringelse

Opmærksomhedspunkter i forhold til børn og unge med etnisk minoritetsbaggrund:

Skemaets pkt. 6. Hvilken type anbringelse er nødvendig for at opnå formål, mål og delmål:

Hvis barnet/den unge skal anbringes i generelt godkendt plejefamilie, skal barnets/den unges og forældrenes ønsker til den kommende plejefamilie beskrives her:

- Undersøg om det er vigtigt for familien, at barnet/den unge anbringes i en plejefamilie, der taler samme **sprog** som familien. Alternativt kan barnet/den unge under anbringelsen modtage modersmålsundervisning eller på anden måde vedligeholde sit modersmål, eksempelvis ved at der tilknyttes en støtte-kontaktperson med samme sproglige baggrund som forældrene, eller ved at barnets støtteperson fra netværket (Servicelovens § 68 b, stk. 4. per 1. januar 2011) jævnligt taler med barnet/den unge på modersmålet.
- Er familien **troende**, og har det en betydning for familien, at barnet / den unge opdrages i denne tros-

retning? I nogle tilfælde vil det være relevant at forsøge at finde en plejefamilie med samme tro – i andre kan man undersøge om der er personer i barnets/den unges netværk, der kan sørge for at barnet/den unge kommer i moske/kirke/templet eller andet. Alternativt kan en plejefamilie instrueres i, hvad der skal gøres for at sikre, at barnet/den unge overholder vigtige regler.

- Er der særlige ønsker til plejefamiliens **etniske og kulturelle baggrund?**

Må der være **kæle - eller husdyr?**

- Er der ønsker til, hvor plejefamilien gerne skal **bo?** Reflekter over vigtigheden af **positive rollemodeller** med samme baggrund som plejebarnet i plejefamiliens nærmiljø.

Skemaets pkt. 10. "Hvordan sikrer kommunen, at samvær og kontakten mellem forældre og barn/ den unge holdes ved lige":

- **For at nær kontakt mellem barnet /den unge og forældrene samt øvrige slægtninge og netværk kan vedligeholdes, kan det være nødvendigt, at barnet/den unge udvikler/vedligeholder sit modersmål.** Beskriv i givet fald hvordan det sikres, at barnet/den unge udvikler/vedligeholder modersmålet. Beskriv desuden (fra 1. januar 2011) hvilken rolle barnets/den unges støtteperson spiller.

Udfyldelse af visitationsskema

Når handleplan ved anbringelse er udarbejdet, skal medarbejderen fra børnefamilieenheden udfylde et såkaldt "visitationsskema" der bl.a. beskriver ønsker til plejefamilien (alder, geografi, børn i familien, omfang af plejefamiliens erhvervsarbejde m.m.). Desuden skal barnets/den unges statsborgerskab og sprog oplyses, om der skal tilbydes modersmålsundervisning samt om der skal tages særlige religiøse hensyn. Er der tale om en netværksanbringelse, udfyldes et særligt visitationsskema (skema til netværkspleje). Visitationsskemaet samt den børnefaglige undersøgelse (§ 50), handleplanen og eventuelt andre sagsakter sendes efterfølgende til Center for Familiepleje, som har til opgave at finde en plejefamilie, der kan "matche" barnet/den unge.

Find skema til familie- og netværkspleje

Gå ind på socialforvaltningens velkomstsider (<http://kknet/Sites/s/socialforvaltningen>), klik på "blanketsystem" under "værktøjer" i menuens venstre side. Klik på "børn og unge" under "kategorier". Find C 10727 "Visitationsskema til familiepleje" eller C 10728 "Visitationsskema til netværkspleje".

Kontakt Center for familiepleje:

Center for Familiepleje
Griffenfeldsgade 44 opgang 6. l. sal
2200 København N
www.familiepleje.kk.dk
Tlf.: 33172204
www.familiepleje.kk.dk

3. Godkendelse og uddannelse af plejefamilier til børn og unge med etnisk minoritetsbaggrund

Dette afsnit er målrettet medarbejdere, der godkender og uddanner plejefamilier til børn og unge med etnisk minoritetsbaggrund.

Afsnittet belyser dels, hvilke kompetencer en familie skal besidde for at være kompetent til at modtage et plejebarn med etnisk minoritetsbaggrund, dels udfordringer og barrierer i forbindelse med vurdering og godkendelse af plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund. Endelig beskrives emner, plejefamilier til børn med etnisk minoritetsbaggrund med fordel kan tilføres viden om.

GODKENDELSE AF PLEJEFAMILIER

Det siger loven

Det fremgår af servicelovens § 142, at plejefamilier for børn og unge skal være godkendt som generelt egnede af kommunalbestyrelsen i den stedlige kommune. Det fremgår desuden af § 142 stk. 3, at den kommunalbestyrelse, der godkender, ”i forbindelse med godkendelsen skal sørge for, at plejefamilien deltager i et kursus i at være plejefamilie. Kurset skal som minimum have en varighed svarende til fire hele kursusdage” (Bekendtgørelse nr. 941 af 01/10/2009 af lov om social service). Med vedtagelsen af Barnets Reform bliver det desuden per 1. januar 2011 muligt at godkende plejefamilier som konkret egnede til bestemte børn, ligesom der oprettes en ny type plejefamilier, ”kommunale familieplejere”, som skal have øget uddannelse og supervision. Desuden træder per 1. januar 2011 en lovændring i kraft, der medfører at alle plejefamilier (også netværksplejefamilier) skal gennemføre den fornødne efteruddannelse, herunder kurser af minimum 2 hele kursusdage årligt, og modtager den fornødne supervision (§ 142 stk. 4, Folketinget 2010).

I Københavns Kommune er det konsulenter fra Center for Familiepleje, der rekrutterer, godkender og uddanner plejefamilier.

Hvilke kompetencer skal plejefamilier besidde, for at blive godkendt i Københavns Kommune?

I en skriftlig vejledning indeholdende metoder og interviewguides til forundersøgelsen af potentielle plejefamilier i Københavns Kommune (Bressendorff 2008) beskrives seks kompetencer, en familie bør besidde for at blive godkendt som plejefamilie. De første fem kompetencer, som er inspirerede af RUGO-konceptet (RUGO står for Rekruttering, Uddannelse, Godkendelse og Organisation og er en metode til at godkende og uddanne plejeforældre) omhandler følgende: Familiens omsorgskompetence, tilknytningsevne, evne til at kunne respektere barnets/den unges familie, til at kunne forpligte sig til et livsvarigt engagement samt til at kunne samarbejde med det offentlige. Den sjette kompetence – ”at kunne se og anerkende barnet som det indi-

vid, det er, med den baggrund, det har” er tilføjet som led i bestræbelserne på at styrke kvaliteten i anbringelser af børn og unge med etnisk minoritetsbaggrund, men er gældende for samtlige familier og kan forstås som et krav om, at familien er rummelig i social og kulturel forstand.

Krav til dansksproglige kompetencer

Der stilles krav til alle generelt godkendte plejefamilier om, at mindst en af forældrene skal mestre dansk i

skrift og tale på et sådant niveau, at vedkommende kan give og modtage kompliceret information. Der stilles imidlertid ikke krav om, at *netværksplejeforældre* skal kunne tale dansk – forældrenes egnethed vurderes primært på styrken af relationen til barnet. Godkendes en netværksplejefamilie, der ikke taler dansk, forudsætter godkendelsen, at der sættes ind med danskundervisning til plejeforældrene og eventuelt til barnet, samt at der stilles tolk til rådighed til plejefamiliens møder med forvaltningen.

PLEJEFAMILIER TIL BØRN/UNGE MED ETNISK MINORITETSBAGGRUND

Selv om det i nogle tilfælde vil være hensigtsmæssigt at finde en plejefamilie, der matcher et barns eller en ungs etniske, sproglige, kulturelle og/eller religiøse baggrund, blev det i en undersøgelse fra Københavns Kommune konkluderet, at det overordnet set ikke er etnicitet, kultur, tro eller sproglig baggrund, der har størst betydning for om en given familie kan være egnet til at modtage et plejebarn med etnisk minoritetsbaggrund, men derimod familiens menneskelige kompetencer, dens tilknytningsevne og dens ”rummelighed i kulturel forstand” (Larsen 2009, se også Skytte 2006 og 2007).

Hvordan kan man undersøge, om en given familie er ”rummelig i kulturel forstand” og egnet til at modtage et plejebarn med etnisk minoritetsbaggrund?

- Først og fremmest er det vigtigt, at samtlige familiemedlemmer, forældre såvel som børn, er **rummelige og åbne overfor andre normer og værdier end deres egne**. De skal have en anerkendende og respektfuld holdning til personer med anden kulturel, social, religiøs og etnisk baggrund.

- Det er desuden relevant at afdække, om **familiens motivation** er baseret på en art ”omvendt ulandshjælp”. En familie, der tror, at den skal ”redde” et minoritetsbarn fra dets familie og kulturbaggrund og ”gøre det dansk”, er ikke egnet. Derimod er det vigtigt, at familien er indstillet på at kunne anerkende og respektere barnets/den unges forældre og deres baggrund.
- **Kendskab til flere sprog vil som udgangspunkt altid være en kompetence**. I forhold til et konkret barn vil det være en stor fordel, hvis en eller begge plejeforældre taler det anbragte barns modersmål. Dette bør i vurderingen opveje de ulemper, der kan være forbundet ved, at den ene af de to forældre eventuelt ikke taler flydende dansk – så længe mindst én af forældrene mestrer dansk i skrift og tale på et sådant niveau, at de kan give og modtage kompliceret information på dansk.

- En anden kompetence kan være, at familien eller enkelte familiemedlemmer har **studeret interkulturelle forhold eller på anden måde tilegnet sig interkulturelle kompetencer**, og at familien i sit netværk omgås andre personer med etnisk minoritetsbaggrund.
- Det er en fordel, hvis der **i familiens nærmiljø findes andre børn/voksne med etnisk minoritetsbaggrund**. Det er klart at foretrække, at et barn med etnisk minoritetsbaggrund anbringes i et miljø, hvor det ikke bliver "det eneste" barn med etnisk minoritetsbaggrund.
- Det er også relevant at undersøge, om familien kan sætte sig ind i behovet for at **finde positive rollemødder** i lokalsamfundet eller måske legekammerater med samme baggrund som barnet/den unge, samt om den i praksis ville være indstillet på at bakke op om dette.
- Samtidig skal familien være opmærksom på ikke at have mere fokus på barnets/den unges etniske identitet, end barnet/den unge selv ønsker og være åben over for, at **det anbragte barn kan have både minoritetsetniske og etnisk danske identiteter** og derfor undgå at fastholde barnet/den unge i entydige identiteter.
- Familien bør desuden kunne sætte sig ind i og tackle, at et plejebarn med etnisk minoritetsbaggrund vil være i særlig risiko for at blive udsat for **mobning, diskrimination eller etnificering** (det vil sige, at barnet/den unge stilles til regnskab for handlinger, det intet selv har med at gøre, men som er udført af andre personer med samme etniske eller religiøse baggrund som barnet/den unge – eksempelvis æresdrab eller terrorhandling).
- Det er også relevant at undersøge, om familien er indstillet på og vil bakke op om et eventuelt behov for, at **barnet modtager modersmålsundervisning**, samt om den ville være indstillet på et forældresamarbejde, der kræver tolk, og eventuelt selv at skulle bruge tolk i hjemmet, hvis barnet ikke taler dansk ved indflytning.
- Endelig er det relevant at undersøge, om familien ville kunne **rumme et barn, der skal vokse op med en anden tro**. Ville familien kunne rumme et barn, der f.eks. ikke må spise svinekød, eller hvor der er særlige krav til barnets påklædning? Hvor går familiens grænser for, hvilke særlige hensyn og behov den vil imødekomme?

I den samlede vurdering må familiens kompetencer opvejes mod hinanden. Nogle egenskaber kan være en kompetence i forhold til et bestemt barn – f.eks. vil det at være en praktiserende **religiøs** familie som regel være en fordel i forhold til et barn med samme tro, mens det ofte vil være en ulempe i forhold til et barn, der ikke har den samme trosretning (Bressendorff 2008:9). Tilsvarende kan en bestemt **etnisk baggrund** være en kompetence i forhold til ét barn og en ulempe i forhold til et andet.

VURDERING OG GODKENDELSE AF PLEJEFAMILIER MED ETNISK MINORITETSBagGRUND

Selv om der i Center for Familiepleje ikke stilles andre krav til familier med etnisk minoritetsbaggrund end til familier med etnisk majoritetsbaggrund, har praksiserfaring vist, at en række forhold kan komplicere vurderingen af plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund (Larsen 2009). Disse barrierer og udfordringer knytter sig bl.a. til følgende forhold:

- Risiko for et for stort fokus på plejeforældrenes kultur og baggrund
- Forforståelser og forventninger om forskelle
- Indlevelse og identifikation
- Uklare forventninger til, hvad en forundersøgelse er for en type situation
- Udfordringer ved at blive en "offentlig" familie

Det er vigtigt at understrege, at de forskellige problemstillinger ikke udelukkende er relevante i forhold til vurdering af plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund. Nogle forhold vil også være relevante i forhold til plejefamilier med majoritetsdansk baggrund, der eksempelvis har en anden social baggrund og/eller væsentligt anderledes normer og værdier end konsulenten. Nedenfor gennemgås de forskellige forhold, og der kommer med forslag til, hvordan udfordringerne kan tackles.

Risiko for et for stort fokus på plejefamiliens kultur og baggrund

En af de væsentligste udfordringer i forbindelse med vurdering og godkendelse af plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund er risikoen for et overdrevent stort fokus på familiernes etniske, sproglige, kulturelle og religiøse baggrund. Det forhold afspejles bl.a. i at vi i vores hverdag som medarbejdere i socialforvaltningen ofte konfronteres med kollegaer og ledere, der tager udgangspunkt i et forældet kulturbegreb (se afsnit om kulturs betydning i mødet):

"Det er deres kultur, den bærer de jo på" udbrød en sagsbehandler eksempelvis som forklaring på, at samarbejdet med en plejefamilie med mellemøstlig baggrund var vanskeligt. Og sagsbehandleren stod bestemt ikke alene med sin opfattelse af, at det udelukkende var *plejefamiliens* baggrund, som var årsag til problemet.

Forholdet afspejles også i, at der kan være tendens blandt medarbejdere til at omtale plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund som "tyrkiske" eller "somaliske" plejefamilier, og i forventninger om, at de skal agere som en slags "kulturbevarere" overfor de plejebørn, der anbringes hos dem; med andre ord, at de skal sørge for, at børnene ikke "mister" eller "glemmer" deres kultur, sprog og baggrund. Dette er imidlertid ikke hensigtsmæssigt, da der ikke findes en entydig tyrkisk eller somalisk kultur, og da børnene jo også vil opleve sig som "danske".

Hvad kan man gøre for at undgå et for stort fokus på plejefamiliens kultur og baggrund?

- **Husk at plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund først og fremmest er plejefamilier, og dernæst, i anden række, har de en etnisk minoritetsbaggrund.** Fokuser derfor på deres kompetencer snarere end på deres etnicitet og baggrund.
- **Vær opmærksom på at plejefamilier uanset baggrund skal være åbne overfor, at et plejebarn med etnisk minoritetsbaggrund kan have flere forskellige, overlappende identiteter, og måske ikke ønsker at blive fastholdt i en entydig minoritetsidentitet.**

Forforståelser og forventninger om forskelle

Et andet forhold af relevans for vurderingen af plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund vedrører forforståelser og forventninger om forskelle. Allerede inden et forundersøgelbesøg hos en familie vil man ofte have nogle forventninger til, hvordan familiens forskellige medlemmer vil tænke og handle på baggrund af den viden, man har om deres køn, alder, sociale, etniske og kulturelle baggrund, religiøse tilhørsforhold m.m.

Nedenstående kan illustrere betydningen af forforståelser og forventninger om forskelle i forbindelse med vurderingen af plejefamiliers egnethed:

Betydningen af forforståelser og forventninger om forskelle i vurderingen af plejefamiliers egnethed

I en majoritetsdansk familie er to familieplejekonsulenter, Nanna og Annegrethe, på forundersøgelbesøg for at vurdere, om familien kan godkendes som plejefamilie. Nanna og Annegrethe har et langt interview med forældrene, og mens konsulenterne er tilstede kommer familiens to børn hjem fra skole. Da børnene kommer ind ad døren, er det kun faren og ikke moren, der går hen og giver børnene et knus.

Annegrethe fortæller efterfølgende, at hun fandt det meget mærkeligt, at moren ikke gav sine børn et knus, og at det bekymrede hende, fordi hun så det som et tegn på en eventuelt manglende eller svag omsorgsevne. Nanna indskød, at det måske kunne hænge sammen med, at de var der, og at moren derfor opførte sig lidt akavet? Og at det vel også var noget, de ville se i nogle familier med etnisk minoritetsbaggrund? Annegrethe svarede: *”Ja, der forventer jeg det nærmest. Men når det sker i danske familier, bliver jeg urolig”*.

Episoden giver indtryk af, at en persons etniske baggrund kan have betydning for, hvordan man vurderer en given handling eller et givent udsagn. Mens det trak ned i vurderingen af den majoritetsdanske mor, at hun ikke havde fysisk kontakt med sine børn, fortæller Annegrethe, at hun modsat ikke ville forvente, at en mor med etnisk minoritetsbaggrund ville give sine børn et knus, mens konsulenterne var til stede. Annegrethe forventede altså, at der ville være forskelle på, hvordan en majoritetsdansk og en minoritetsetnisk mor ville vise omsorg.

Som konsulent er det ikke irrelevant at være opmærksom på, at normer for, hvad der kendetegner omsorgsfuld adfærd overfor børn, ikke er universelle, og at forældre kan have forskellige måder at vise omsorg over for deres børn på, ligesom det kan påvirke folk forskelligt at have personer fra kommunen på besøg i hjemmet. Men det er naturligvis uhensigtsmæssigt, hvis man tror, at man kan vurdere folks adfærd alene på baggrund af viden om deres etnicitet og baggrund. Det væsentlige er derfor at spørge ind til hver enkelt forælders normer og værdier for at undersøge, hvad der bundes i ens egne for forståelser om familien, og hvad der reelt kendetegner den pågældende families omsorgskompetence:

- **Spørg ind til hvilke normer og værdier den enkelte plejeforælder har for den gode opdragelse og adfærd overfor børn, og observer hvordan de agerer.** Hvilke handlinger og udsagn beskriver plejeforældrene selv som udtryk for god omsorg overfor et barn? Hvad er ”den gode opvækst” og ”god opdragelse” for de pågældende plejeforældre? Hvordan mener plejeforældrene man kan se, om en given person er en god og omsorgsfuld forælder? Hvordan sanktioneres og afstraffes plejeforældrene deres egne børn? Hvordan forestiller de sig at et eventuelt plejebarn skal straffes, hvis det gør noget forkert?

Indlevelse og identifikation

Et tredje forhold, som kan volde problemer i vurderingen af plejefamilier med anden etnisk eller social baggrund end konsulenten, omhandler muligheden for indlevelse og identifikation.

Umiddelbar identifikation i form af genkendelse af livsform, problemforståelse, ønsker og præferencer fremmer indlevelse – en barriere for indlevelse kan derimod være, at nogle former for familieliv er sværere at se for sig end andre (Feldman og Larsen 2005:18-19). Mennesker er derfor generelt tilbøjelige til at vurdere en handling eller et udsagn hos en person, de umiddelbart kan identificere sig med, mere positivt end tilsvarende handlinger eller udsagn hos personer, de har sværere ved at identificere sig med (Katznelson 2003).

Det betyder, at en positiv fornemmelse i interviewet – den såkaldte intuition eller ”mavefornemmelse” – meget vel kan handle om, at man kan identificere sig med den pågældende person; tilsvarende, at en negativ fornemmelse i interviewet kan skyldes, at man ikke umiddelbart kan identificere sig med personen.

Når en konsulent skal forundersøge en familie, hvis livsform, normer og værdier er langt fra hendes egne – som det f.eks. vil være tilfældet i nogle familier med etnisk minoritetsbaggrund eller i familier med en anden social baggrund end konsulenten – kan hun derfor opleve dels at blive mindre positivt stemt, og dels at det bliver vanskeligere end normalt at vurdere familiens egnethed. Nedenstående eksempel kan illustrere denne problematik:

Eksempel på at indlevelse og identifikation kan have vanskelige vilkår i vurderingen af familier med anden etnisk baggrund end familieplejekonsulenten

En familieplejekonsulent er på forundersøgelsesbesøg hos en familie med oprindelse i et nordafrikansk land. Familien tilhører en kristen menighed og udgør en forfulgt minoritet i deres muslimske oprindelsesland. Konsulenten spørger ind til familiens tro og praksis, samt om familien eventuelt kunne forestille sig at få et muslimsk plejebarn. Forældrene viser sig at være meget tolerant over for personer med andre trosretninger, også muslimer, som familien er vant til at omgås i det daglige. Forældrene giver desuden udtryk for at være indstillet på, at de, hvis de får et barn med en anden trosretning end deres egen, ville indrette sig, så barnet ikke behøvede at gå med i kirke.

Da det på et tidspunkt kommer frem, at forældrene ikke ville være positivt stemte, hvis deres egen datter skulle ønske at gifte sig med en muslim, bliver konsulenten imidlertid i tvivl om familiens egnethed og bruger megen tid på at spørge ind til dette emne.

Selv om den pågældende familie ikke forestillede sig at skulle have indflydelse på et plejebarns eventuelle valg af kærester eller ægtefælle, kom deres holdninger til datterens valg af ægtefælle til at fylde meget i forundersøgelsen. Resultatet blev, at konsulenten blev bestyrket i, at familien var kulturelt meget forskellig og hun havde derfor svært ved at identificere sig med familien. Efter forundersøgelsesbesøget forklarede hun, at hun oplevede, at hun og familien hele tiden gik skævt af hinanden. Hun var meget i tvivl om, hvorvidt hun kunne godkende familien, som hun ellers mente på alle områder besad de efterspurgte kompetencer.

Samtalen med den pågældende familie kom i dette forundersøgelsesbesøg til at handle om noget helt andet, end den normalt ville gøre – nemlig om forældrenes holdninger til deres ældste datters fremtidige valg af ægtefælle. I en majoritetsdansk familie ville man næppe tilsvarende have talt om forældrenes præferencer i forhold til deres børns valg af ægtefæller, eller hvordan de ville have det, hvis deres datter ønskede at blive gift med en muslim.

Hvad kan man gøre for at forhindre, at familier man ikke umiddelbart kan identificere sig med, stilles ringere i forhold til at opnå en godkendelse end andre familier?

- **Vær bevidst om tendensen til at vurdere handlinger og udsagn hos personer, du ikke umiddelbart kan identificere dig med, mindre positivt end tilsvarende handlinger og udsagn hos personer, du har nemmere ved at identificere dig med.** Du kan ikke gå ud fra, at du altid blindt vil kunne stole på din intuition og ”mavefornemmelse”.
- **Sørg for at bevare fokus på det centrale i vurderingen,** nemlig familiens omsorgskompetence, tilknytningsevne, rummelighed, samarbejdsevner mm. Undlad at bruge tid på at spørge ind til emner, der ikke er relevante for om familien kan godkendes.

Uklare forventninger til, hvad en forundersøgelse er for en type situation

Et fjerde forhold, der kan give anledning til misforståelser og fejlfortolkninger, handler om, hvad en forundersøgelse er for en type situation. Især i interkulturelle møder er der risiko for, at forskellige opfattelser af situationen kan skabe misforståelser – men også etnisk danske familier, der ikke har erfaring som plejefamilie, og som ikke er bekendte med, hvad et forundersøgelsesbesøg går ud på, kan have svært ved at finde ud af, hvordan de skal agere. Nedenfor fortæller en konsulent om to familier, som i forbindelse med et forundersøgelsesbesøg opførte sig "helt forkert":

"Jeg besøgte f.eks. engang en familie, der rendte rundt og lavede alt muligt andet. Familien lagde ikke op til at sætte sig ned. De spurgte endda, om jeg ville spise med! Det var helt akavet. Jeg tænkte hmm. De havde fået den opfattelse, at de skulle være så naturlige. Som en anden familie, hvor han lå i sofaen, og hun sad og strikkede. Jeg synes, det er underlige signaler at sende." (Larsen 2009:147).

De to familier, som konsulenten ovenfor omtaler, havde begge etnisk dansk baggrund, og havde muligvis helt andre forventninger, til hvad en forundersøgelse er for en type situation, end konsulenten. Familierne havde måske overvejet, hvordan de bedst signalerede, at de var en god familie. Skulle de bestræbe sig på at opføre sig så naturligt som muligt, eller skulle de opføre sig, som om det var en slags jobsamtale?

Hvad kan man gøre for at sikre, at familien forstår, hvad forundersøgelsen er for situation?

- **Sørg for forud for forundersøgelsesbesøget, tydeligt at forklare, hvad en forundersøgelse er for en type situation**, nemlig at det er en slags jobsamtale med fokus på familiens omsorgskompetencer. Hvilke spørgsmål vil man stille, og hvorfor? Hvor længe

skal interviewet vare, hvem skal deltage, hvor mange besøg? Gør gerne opmærksom på, at der kan blive stillet nærgående spørgsmål (eksempelvis: "Fortæl om en krise, du har oplevet i dit liv. Hvordan tacklede du den?"). Send gerne skriftlig information forud for besøget, der beskriver rammerne for forundersøgelsen, og det forventede indhold.

Udfordringer ved at blive en "offentlig" familie

Endelig er en sidste udfordring at sikre sig, at familien er orienteret om og har forstået, hvad samarbejdet med kommunen vil indebære, hvis den påtager sig at have et barn i aflastning eller døgnpleje. Dette gælder naturligvis også for etnisk danske familier. Nogle personer med etnisk minoritetsbaggrund har imidlertid et særligt ambivalent forhold til myndighederne. Det kan dreje sig om personer, der har negative erfaringer med myndigheder fra deres oprindelsesland. Eller om personer, der er eller har været helt eller delvist afhængige af offentlig forsørgelse, med alt hvad dette indebærer af offentlig kontrol. Derfor er det vigtigt, at familien ved, hvad den går ind til, inden den påtager sig at have et barn i aflastning eller døgnpleje.

Hvad kan man gøre for at sikre, at familien er orienteret om og har forstået, hvad det vil sige at blive en "offentlig" familie?

- **Sørg for klart og tydeligt at forklare, hvad samarbejdet med kommunen vil indebære** i form af obligatoriske kurser, tilsynsbesøg, supervision, løbende dialog med forvaltningen m.m.

OPKVALIFICERING AF PLEJEFAMILIER TIL BØRN MED ETNISK MINORITETSBAGGRUND

At være plejefamilie for et barn med etnisk minoritetsbaggrund kræver viden og løbende opkvalificering. Derfor bør plejefamilier, der har børn og unge med etnisk minoritetsbaggrund i pleje, tilbydes kurser og temadage, samt løbende ydes kompetent støtte og rådgivning.

Nedenfor er forslag til emner, der med fordel kan undervises i:

- Hvad betyder det for et barn med etnisk minoritetsbaggrund at vokse op i en plejefamilie med en anden etnisk baggrund end barnets – bl.a. med fokus på problemstillinger i forhold til tilegnelse/vedligeholdelse af modersmål og tro.?
- Hvad kan man som plejefamilie gøre, hvis plejebarnet bliver diskrimineret, mobbet eller udsat for etnificering? Og hvordan kan man bedst muligt støtte plejebarnet i at udvikle en positiv selvforståelse?
- Hvorfor er det vigtigt at have en positiv og anerkendende omtale af personer, som barnet identificerer sig med? Og hvorfor kan det i nogle situationer være en god idé at forsøge at finde positive rollemodeller til barnet?
- Hvorfor er det vigtigt ikke at have mere fokus på barnets etniske baggrund, end barnet selv ønsker?

4. Når plejebarnet er flyttet ind

Dette afsnit er målrettet medarbejdere, der fører det specifikke tilsyn med anbragte børn og unge, og medarbejdere, der rådgiver, vejleder og superviserer plejefamilier.

Her opsummeres en række forhold og emner, man med fordel kan være opmærksom på, når plejebarnet eller den unge har etnisk minoritetsbaggrund. Opmærksomhedspunkterne tager dels udgangspunkt i børnekonventionen, dels i nyeste teori og forskning om hvordan man bedst muligt kan støtte børn og unge med etnisk minoritetsbaggrund, der vokser op i plejefamilier i Danmark.

TILSYN MED PLEJEBARNET OG RÅD, VEJLEDNING OG SUPERVISION AF PLEJEFAMILIER

Det siger loven

Når plejebarnet er flyttet ind, er det den anbringende kommunes pligt at føre løbende tilsyn med barnet og således sikre, at barnet lever under ordentlige forhold og får den hjælp og støtte, det har behov for. Man skelner mellem to former for tilsyn: "Det specifikke tilsyn" (i serviceloven kaldet "det personrettede tilsyn"), som er anbringende kommunes forpligtelse, og "det generelle tilsyn" (i serviceloven kaldet "det generelle driftsorienterede tilsyn"), som er stedlig kommunes (altså den kommune, hvor plejefamilien bor og har deres plejetilladelse fra) ansvar, hvis plejefamilien er generelt godkendt. I forbindelse med tilsynsbesøget er det centrale plejebarnets trivsel og udvikling i plejefamilien. Da tilsynsbesøget netop er tænkt som en sikring af, at anbringelsen lever op til handleplanens målsætninger, er det de samme seks forhold, der også er omdrejningspunkter for den børnefaglige undersøgelse (§ 50) og handleplan, som er i fokus, nemlig: barnets udvikling og adfærd, familie-, skole- og sundhedsforhold, samt fritidsforhold og venskaber.

Det specifikke (eller personrettede) tilsyn er baseret dels på *samtale med plejefamilien* i dens hjem; barnets trivsel både i og uden for plejefamilien er i centrum. Derudover skal kommunen tale med *plejebarnet selv*. Af Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier fremgår, at samtalen med barnet som udgangspunkt skal foregå uden, at der er voksne fra anbringelsesstedet til stede, med mindre hensynet til barnet eller den unge eller særlige forhold taler imod det (Socialministeriet 2006:pkt. 82). I forlængelse af aftalen om Barnets Reform vil der fra januar 2011 blive stillet krav om mindst to årlige besøg, hvor der tales med barnet – så vidt muligt uden plejefamiliens tilstedeværelse (jævnfør § 70 stk.2, Folketinget 2010).

For metoder og guidelines i forbindelse med gennemførelse af det specifikke tilsyn, se Bressendorff under udgivelse, "Vejledning i det specifikke tilsyn med anbragte børn i plejefamilier i Københavns Kommune".

OPMÆRKSOMHEDSPUNKTER NÅR PLEJEBARNET HAR ETNISK MINORITETSBAKGRUND

Har det anbragte barn etnisk minoritetsbaggrund, er der en række særlige forhold, man med fordel kan være opmærksom på. Nedenfor er listet nogle forslag til opmærksomhedspunkter og emner, som kan anvendes i forbindelse med tilsynsbesøg i familier, der har et plejebarn med etnisk minoritetsbaggrund, eller i forbindelse med at der ydes råd, vejledning og supervision af plejefamilier. Det er dog vigtigt at understrege, at spørgsmålene skal tilpasses den konkrete situation og det specifikke barn. Nogle børn og unge ønsker ikke, at der skal være for meget fokus på deres forældres etniske, kulturelle, sproglige og religiøse baggrund, og er dette tilfældet, skal man nøje overveje, hvilke spørgsmål man stiller og hvordan.

Plejebarnets identitet og baggrund

- **Mind plejefamilien om, at børn/unge med etnisk minoritetsbaggrund først og fremmest er børn/unge – og at deres ønsker og behov på en lang række områder ikke adskiller sig fra andre anbragte børn/unges.** Det vil være forskelligt fra det ene barn/den ene ung til det andet/den anden, hvor meget den minoritetsetniske baggrund fylder. For nogle fylder den meget, og de ønsker måske at blive anerkendt og respekteret for det. For andre fylder den mindre, og de ønsker måske først og fremmest at blive set som ”danske”. Plejefamilien skal derfor kunne rumme, at plejebarnet kan have flertydige identiteter, og ikke fastholde barnet/den unge i entydige identiteter. Det gælder også for plejefamilier med etnisk minoritetsbaggrund – det er ikke deres rolle at fungere som ”kulturbevarere” overfor barnet/den unge.
- **Tal med plejefamilien om, at den skal undgå at sætte etnicitet på normer, værdier og livsstile** – det er eksempelvis ikke en ”dansk” værdi at stå op om morgenen eller at sidde pænt ved bordet. Mange børn og unge med etnisk minoritetsbaggrund vil opleve det ubehageligt, belærende og ekskluderende at få at vide, ”hvordan vi gør i Danmark” – de føler sig jo ofte også selv som ”danske”.
- **De fleste børn og unge med etnisk minoritetsbaggrund vil være sensible i forhold til nedsettende bemærkninger om indvandrere eller andre personer, som de identificerer sig med.** Mind derfor plejeforældrene om, at de skal være opmærksomme på plejebarnets sensibilitet, og huske, at hvis de kritiserer andre personer med etnisk minoritetsbaggrund, er det sandsynligt, at barnet/den unge selv vil føle sig kritiseret.
- **Nogle anbragte børn/unge vil spekulere over, om det er ”deres kultur”, der er årsagen til, at de er anbragt.** Altså, at det er, fordi min mor kommer fra Somalia, at hun ikke har kunnet tage sig af mig. Tal derfor med plejefamilien om, at den skal hjælpe barnet/den unge til at se og forstå, at det ikke er forældrenes nationale oprindelse, deres ”kultur” eller religion, der er årsag til anbringelsen. Men derimod at det skyldes at barnets/den unges mor er psykisk syg, har et alkoholmisbrug etc. Når etnisk danske børn og unge anbringes uden for hjemmet, forstår vi heller ikke årsagen som kulturel – men tager derimod udgangspunkt i de specifikke forældres konkrete situation og baggrund.

- **Det kan i nogle tilfælde være en god idé at undersøge, om der i nærmiljøet findes velfungerende personer med samme baggrund som barnet, som kan fungere som positive rollemodeller.** Men gør samtidig plejefamilien opmærksom på, at den skal være forsigtig med bevidst at forsøge at fremme kontakter til andre børn/unge med etnisk minoritetsbaggrund – man risikerer, at et barn eller en ung, der måske først og fremmest føler sig ”dansk” derved føler sig stempet som ”anderledes” og ”etnisk”.

- **Plejefamilien skal være særligt opmærksom på og kunne tackle situationer, hvor plejebarnet udsættes for mobning, diskrimination, eller etnicisering** (det vil sige, at det stilles til regnskab for handlinger, som det intet selv har med at gøre, men som er udført af andre med samme etniske eller religiøse baggrund som barnet – eksempelvis æresdrab eller terrorhandling). Tal med plejeforældrene om, hvordan de kan mærke det på barnet, hvis det har problemer i skolen, og hvordan de kan tackle den type situationer. Mind dem om, at det ofte vil være en god idé at involvere skolen, hvis problemerne har karakter af mobning eller diskrimination.

- **Mind plejefamilien om, at den bedste kilde til viden om barnet/den unge og dets baggrund som regel vil være barnet/den unge selv eller forældrene.** Opfordr derfor plejefamilien til så vidt muligt at få viden om barnet/den unge fra barnet/den unge selv eller fra forældrene. Gør plejefamilien opmærksom på, at forældres udsagn, om at ”sådan gør vi i vores kultur”, ikke kan tages for pålydende, men snarere skal ses som udtryk for de pågældende forældres individuelle udlægning af deres specifikke kultur og baggrund. Plejefamilien ville heller ikke selv kunne repræsentere samtlige danskere.

Vedligeholdelse af barnets/den unges modersmål og kontakt med familien

- **Plejefamilien vil måske skulle støtte barnet i at udvikle eller vedligeholde dets modersmål.**

Tal med plejefamilien om, hvad der kan gøres for at sikre, at barnet udvikler/ikke med tiden mister evnen til at kunne tale forældrenes sprog. Ofte vil det være en god idé at opfordre forældre, bedsteforældre og andre slægtninge til at tale deres modersmål med barnet/den unge ved samvær – også selv om det kan betyde, at plejefamilien ikke forstår, hvad der bliver sagt.

- **Plejefamilien vil måske skulle hjælpe barnet/den unge med at vedligeholde kontakten med, eller opsøge, forældre, søskende og andre slægtninge i Danmark og i udlandet.** Alle anbragte børn og unge har brug for at kende deres baggrund, og for positive rollemodeller, helst fra familien eller slægten.

Vedligeholdelse af barnets/den unges eventuelle tro

- **Plejefamilien vil måske skulle hjælpe barnet/den unge til at vedligeholde sin tro.** Har plejebarnet/den unge en anden tro end plejefamilien, kan plejefamilien hjælpe barnet f.eks. ved at sætte sig ind i centrale værdier i denne trosretning. Men den skal også kunne rumme et plejebarn, der måske tager afstand fra forældrenes tro, og kunne navigere i dette vanskelige felt. I en sådan situation vil det være vigtigt at lytte til barnet og finde ud af, hvordan man på den ene side kan respektere forældrenes ønsker og samtidig støtte barnet. F.eks. kan plejefamilien eller forvaltningen tale med forældrene om barnets dilemma og aftale, hvornår det er særlig vigtigt, at barnet gør bestemte ting, og hvornår der eventuelt kan afviges fra disse regler.

- **Har forældrene stillet krav og forholdsregler i forbindelse med barnets/den unges anbringelse i en plejefamilie, der har en anden tro end forældrene, f.eks. krav til barnets/den unges kost, påklædning, adfærd?** Overholder plejefamilien forældrenes ønsker? Og accepterer plejebarnet i givet fald de forskellige forholdsregler, eller giver det anledning til konflikter? Er der f.eks. tale om forældre, der ønsker, at deres døtre skal gå med tørklæde, eller at deres børn regelmæssigt skal gå i kirke/tempel/moske mod barnets ønske, kan en løsning f.eks. være at tale med forældrene, om hvad der er barnets behov og ønsker, samt at aftale situationer hvor det er særligt vigtigt, at barnet eksempelvis har tørklæde på, går i kirke etc.
- **I konfirmationsalderen kan det give problemer for nogle anbragte unge med etnisk minoritetsbaggrund, at de ønsker at blive konfirmeret på linje med andre i klassen, hvilket kan være i modstrid med forældrenes ønske.** Mind plejefamilien om, at børn under 18 år ikke frit kan vælge, om de ønsker at blive konfirmeret. Forældrene skal være orienterede og have givet tilsagn. En fleksibel løsning kan være, at plejefamilien tilbyder den unge en fest, og forklarer den unge, at han/hun må vente med at tage stilling til han/hun er blevet myndig.

Plejefamiliens samarbejde med barnets/den unges forældre

- **Mind plejefamilien om, at konflikter i samarbejdet med forældrene ikke nødvendigvis handler om forældrenes ”kultur” og baggrund.** Ligesom det er tilfældet i samarbejdet med etnisk danske forældre, kan en række forhold vanskeliggøre samarbejdet.
- **Samarbejdet med barnets/den unges forældre og andre slægtninge kan blive vanskeliggjort på grund af sprogbarrierer.** Mind plejefamilien om, at den kan bede forvaltningen stille tolk til rådighed, når det er nødvendigt, for at plejefamilien, barnet og forældrene kan forstå hinanden.
- **I nogle tilfælde har forældrene måske eksPLICIT ønsket en plejefamilie med samme religiøse, kulturelle, sproglige og eller etniske baggrund som dem selv – eller haft ønsker om at barnet/den unge blev anbragt i netværket.** Er disse ønsker ikke blevet imødekommet, kan dette give anledning til konflikter i samarbejdet mellem plejefamilien og forældrene. Tal derfor med plejefamilien, om hvilke ønsker forældrene har haft, og hvordan de kan tackle det, hvis ønskerne ikke er blevet imødekommet – f.eks. ved at sørge for at barnet/den unge regelmæssigt omgås personer med samme baggrund som forældrene, eller ved at gøre en særlig indsats for at sikre, at barnet vedligeholder kontakten med slægt og netværk.

5. Referencer

Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen

Udvalgenes handleplaner for integrationspolitikken 2011-2014. Københavns Kommune, Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen (under udgivelse).

Bressendorff, Signe

2008: *Vejledning i forundersøgelingsproceduren til generelt plejeforhold*. Københavns Kommune, Socialforvaltningen, Center for Familiepleje/Videnscenter for Familiepleje.

Vejledning i det specifikke tilsyn med anbragte børn i plejefamilier i Københavns Kommune. Center for Familiepleje/Videnscenter for Familiepleje (under udgivelse).

Bressendorff Signe og Larsen Mette

2008: *Vejledning om netværksanbringelse og – aflastning*. Københavns Kommune, Socialforvaltningen, Center for Familiepleje/Videnscenter for Familiepleje, FAF Tryk.

2010: *Inspirationsmateriale til arbejdet med netværksanbringelser*. Servicestyrelsen, Rosendahls-Schultzgrafik.

Brønserud, Sissel og Dessau, Marie-Louise

2001: *Anbringelse af børn i familiepleje – at navigere i en kompleks virkelighed*. Dafolo Forlag.

Christensen, Else og Egelund, Tine

2002: "Børnesager. Evaluering af den forebyggende indsats". Socialforskningsinstituttet 02:10.

Feldman, Maia og Larsen, Mette

2005: *Minoritet og majoritet i den offentlige forvaltning. En kvalitativ undersøgelse af mødet mellem medarbejdere fra handicapcentre i Københavns Kommune og borgere med etnisk minoritetsbaggrund*. FAF Tryk, Københavns Kommune, Familie- og Arbejdsmarkedsforvaltningen.

2006: *Vejledning til medarbejdere indenfor handicapområdet: Råd og anbefalinger til mødet med borgere med etnisk minoritetsbaggrund*. Københavns Kommune, Socialforvaltningen, FAF Tryk.

Folketinget

2010: *Lovtidende A 2010. Lov om ændring af lov om social service, lov om retssikkerhed og administration på det sociale område og forældreansvarsloven (Barnets Reform)*.

Galal, Lise Paulsen og Galal, Ehab

1999: *Goddag Mand Økseskaft – Samtale gennem Talk*. Mellempfolkeligt Samvirke

Indenrigs- og socialministeriet

2009 a: *Bekendtgørelse nr. 941 af 01/10/2009 af Lov om social service*.

2009 b: *Bekendtgørelse nr. 1203 af 10/12/2009 af Lov om retssikkerhed og administration på det sociale område*.

Jurainformations Lovbøger

2010: *Bistand til børn og unge*. Januar 2010. Forlaget Jura Information§

Katznelson, Boje

2003: *Homo Socius. Socialpsykologisk grundbog*. 4. Udgave, Gyldendal.

Københavns Kommune

2010: "Når du er bekymret for et barn – en handlevejledning for tidlig indsats" – Københavns Kommune, Børne- og Ungdomsforvaltningen, Socialforvaltningen. KLS Grafisk Hus A/S

Larsen, Mette

2009: *Børn med etnisk minoritetsbaggrund i familiepleje. Perspektiver på anbringelse i Københavns Kommune*. Københavns Kommune, Socialforvaltningen, Center for Familiepleje/Videnscenter for Familiepleje, TryKKeriet.

Ministeriet for flygtninge, indvandrere og integration

2008: *Den gode modtagelse og integration af flygtninge i kommunerne*. Kailow graphic a/s

Møller, Sanne Nissen og Skytte, Marianne

2004: *Mit barn er anbragt. Etniske minoritetsforældres fortællinger*. KABU, SFI.

Servicestyrelsen

2007: *Håndbog om anbringelsesreformen*. Revideret udgave 2007. Schultz Grafisk.

Skytte, Marianne

2006: "Plejefamilier til etniske minoritetsbørn – skal vi stille særlige krav? I Familieplejen Danmark, Årsskrift 2006: 8-12.

2007: "Etniske minoritetsfamilier og socialt arbejde. Revideret udgave". Hans Reitzels forlag.

Socialforvaltningen

2010: *Københavns Kommunes strategi for udvikling af arbejdet med udsatte børn, unge og deres familier*. TryKKeriet.

Socialministeriet

2006: *Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres forældre*. Vejledning nr. 3 til serviceloven. Socialministeriet, Socialfagligt Center.

